

Časopis studenata Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

ODDRAZ

God. VIII., 2013., br. 1

ISSN 1847-3288

Sadržaj

God. VIII, 2013., br.1

ISSN: 1847-3288

Izdavač:

Studentski zbor Katoličkog bogoslovnog
fakulteta u Splitu

odrazkbf@yahoo.com

Glavna urednica:

Katarina Gugić

Uredničko vijeće:

Mato Andrijević, Denis Bogdan,
Ivan Marić, Mate Milas, Maja Mula,
Ante Nimac i Darko Rapić

Lektura:

Vedran Torić, *mag. philol. croat.*

Naslovница:

Silvio Puljić

Priprema za tisak:

Marko Grgić

Tisk:

Dalmacija papir, Split

Naklada:

300 primjeraka

Tiskano potporom

Studentskog zbora Sveučilišta u Splitu

■ Uvodna riječ	3
■ Don Bosco u Splitu (Luka Jelavić)	4
■ Evanđelje po Kal-Elu: Što je zajedničko tebi, Supermanu i Isusu? (Danko Kovačević)	7
■ Intervju s don Damijom Stojićem..... (Danica Rimac)	11
■ Intervju s p. Ivanom Mandurićem (Ana Marčinko i Katarina Gugić)	14
■ Ispit savjesti po Sørenu Kierkegaardu: Prilog Godini vjere i dvjestotoj obljetnici rođenja oca egzistencijalizma (1813.-2013.) (Danko Kovačević)	20
■ Justin Timberlake i njegovo ogledalo (Darko Rapić).....	23
■ Kurosavin nemir svijeta (Josipa Burazer)	25
■ <i>Nightfever</i> (Ivan Čotić)	30
■ Krčanski odgovor pred zahtjevima modernog doba (Denis Bogdan)	31
■ Religija i znanost od antagonizma do dijaloga (Mario Lolić)	35
■ Religijska poslušnost (Mate Milas)	39
■ Studentski katolički centar (Ivan Vrlić)	41
■ “Što god vam rekne, učinite!” (Iv 2, 5) (Jelena Arambašić)	43
■ Vampirizam i potraga za ljudskim nemirim (Katarina Gugić)	44
■ Pjesme	48

Uvodna riječ

Urednica

Dok sam sjedila za računalom i razmišljala o prikladnoj uvodnoj riječi za novi broj našeg *Odraza*, u oblak raznih varijacija riječi radosti i poleta poput strijele su uletjele riječi sv. Pavla: "Dječice moja, koju ponovno u trudovima rađam" (Gal 4, 19). Pitate se zašto?

Svaki je novi broj ovog našeg studentskog časopisa plod dugotrajnog rada i dogovaranja, raznih izmjena i turbulencija. Ovaj smo broj započeli s jednim glavnim uredničkom da bismo ga nastavili i dovršili s drugim. Također, tekstovi časopisa su vrlo raznoliki, pa može izgledati kao da nisu dovoljno ujednačeni te da se u njega nije uložilo mnogo truda ili pak volje. To bi ipak bio pogrešan dojam. Truda je itekako bilo, samo je bio onaj različitih ljudi u različito vrijeme. *O tempora, o mores!*

U ime ovog časopisa nadam se u budućnosti kompaktnijem radu u kraćem vremenskom periodu te dinamičnije življenjem i proživljenim običajima našeg fakulteta.

Toliko od nadahnuća sv. Pavla. Sada se vratimo u oblak varijacija radosnih riječi!

Dragi čitatelju, u ruci držiš novi broj tvog i mog, našeg *Odraza*!

Prvo moram obaviti kršćansku (i) uredničku dužnost isprike za neke pogreške iz prošlog broja. U prvom redu, tu je riječ o intervjuu s p. Ivanom Mandurićem koji je trebao biti objavljen u prošlom broju. Pater željno iščekuje svoj obećani primjerak već godinu dana, pa se u ime Uredništva iskreno ispričavam na toj pogrešci i nadam da ovaj broj ispunja očekivanja! Osim toga, posebna ispruka ide i Nikoli Mikačiću čiji je članak u prošlom broju objavljen pod pogrešnim imenom, te Anti Nimcu jer nije bilo naznačeno da je slika s naslovnice nje-

govih ruku djelo. Ti lapsusi ipak ni u kom slučaju nisu umanjili vrijednost niti značaj vaših uradaka za časopis, i ja vam od srca za njih zahvaljujem. I za sve ostale potencijalne meni neznane pogreške prošlog, ali i posebno ovog broja, isprika i poziv na blagost i razumijevanje!

A jedno veliko i posebno hvala za potporu pri uređivanju i izradi ovog broja ide Ivanu Mariću i Mislavu Šaškoru!

A sada prijeđimo na sadržaj. Pred tobom se, dragi čitatelju, nalazi petnaest članaka te nekoliko pjesama naših kolega studenata i studentica. Tu je prvenstveno nekoliko tekstova koji se tiču nekih važnih duhovnih događaja koji su na svoj način obilježili život našeg grada, a to su dolazak urne sv. Ivana Bosca i Nightfever, a tu ubrajam i članak o inicijativi osnivanja udruge Skac_St (Studentski katolički centar) studenata katolika našeg Sveučilišta. Tu su zatim članci koji kritički promišljaju o nekim aktualnim pojavama i globalnim društvenim "hitovima". U ovom ćeće *Odrazu* pronaći i pregled jedne knjige don Branka Sbutege, članak o kršćanskom aktivizmu u društvu, zatim o značenju religijske poslušnosti te jedan o poslušnosti samom Gospodinu. Zatim, tu je i članak o uvijek aktualnom Galileu, ispit savjesti po Kierkegaardu te dva intervjua – već spomenuti s p. Ivanom Mandurićem te s don Damirom Stojićem, studentskim kapelanom u Zagrebu. U posljednjem dijelu *Odraza* donosimo vam i nekoliko pjesama.

Eto, u malo riječi, to je naš ovogodišnji *Odraz*. Jedno je sigurno – u njemu nekoliko članaka "po svom guštu" može pronaći čitatelj svakog profila i ukusa. Što još reći osim – šalicu vruće kave i kutiju napolitanki u ruke i uživajte!

Don Bosco u Splitu

Luka Jelavić

Prije točno stotpedeset godina splitski je biskup poslao pismo don Boscu u kojem ga je pozvao da posjeti Split i povede sa sobom nekoliko salezijanca koji bi u Splitu dobili jednu odgojnu ustanovu na uporabu. Nažalost, zbog prezauzetosti i manjka salezijanaca, don Bosco nije uspio odgovoriti na tu molbu. Nakon don Boscove smrti salezijanci su došli u Hrvatsku, pa i u Split, ali don Bosco nažalost nije došao. Ali, ove se godine ta želja splitskog biskupa ostvarila. Don Bosco je na radost mnoštva vjernika posjetio Split. Bio je to velik događaj za salezijance u Splitu, ali i za cijelu nadbiskupiju. Sâm program i cijela organizacija počeli su se pripremati nekoliko mjeseci unaprijed.

Kao duhovna priprema za dolazak don Boscove urne, održana je trodnevница koja se sastojala od predavanja, euharistijskog slavlja i klanjanja. Prvi dan trodnevnice bio je u utorak, 12. ožujka, a vodio ju je fra Ante Vučković na temu: "Spas duša". Iako je vrijeme bilo promjenjivo, okupilo se mnoštvo vjernika koji su popunili cijelu crkvu i šator koji se nalazio u crkvenom dvorištu. Drugi dan trodnevnice predvodio je don Milivoj Bolobanić koji je privukao pozornost osobito starijih i ozbiljnijih vjernika. Tema o kojoj je govorio bila je: "Borba protiv zloga". Zadnji dan trodnevnice predvodio je salezijanac don Damir Stojić, studentski kapelan u Zagrebu. Njegov dolazak privukao je mnoge mlade kojima su dosadili hedo-

nistički i nemoralni savjeti medija kako da iskoriste svoju mladost te su se zaželjeli savjeta koji nisu uvijek lagani, ali su itekako potrebni ako nadilazimo ovozemaljska uživanja i težimo za istinskom srećom, ispunjenjem života i spasenjem duše. Čak ni vrlo nepovoljni vremenski uvjeti nisu spriječili mlade da ispune crkvu i šator do posljednjeg mjesto.

Petak je bio dan "odmora", odmor za vjernike koji su dolazili iz drugih župa na trodnevnicu, ali za dvjesto volontera koji su sudjelovali u organizaciji taj je dan bio ispunjen od ujutro do kasno navečer.

A onda je stigla dugo iščekivana subota. Duh don Bosca kao da je pratio sarkofag u kojem se nalazila urna, te od Boga izmolio sunce koje je tako pobijedosno zasjalo nad Splitom nakon nekoliko dana oblaka, kiše i pokoje pahulje snijega. Don Bosco je dolazio iz Zadra te je u Splitu trebao biti oko 10 sati ujutro. U ulici gdje je trebao doći kamion s relikvijama skupilo se oko tisuću vjernika. Nekima je to bila prilika da pozdrave dolazak učitelja o kojem su slušali, učili te čiju su karizmu živjeli i svjedočili, dok je drugima to bio prvi susret s likom i djelom ovog sveca i koji su sve pratili iz puke znatiželje. Bez obzira na razloge dolaska, jedno je sigurno: svi su bili radosni. Procesiju od tisuću župljana od kamiona koji je prenosio sarkofag do crkve predvodili su svećenici župe Marije pomoćnice kršćana na Kmanu zajedno s provincijalom don Pejom Orkićem.

Nakon što je župnik don Mihovil Kurkut pozdravio oca provincijala, lime-na glazba grada Kaštela svečano je zasvirala pjesmu "Rajska djeko", čime je započela prava fešta radosti.

U 10 sati misno slavlje za volontere i djecu predvodio je župnik don Mihovil Kurkut. Ispred crkve se polako okupljalo mnoštvo vjernika koji su razgledavali štandove na kojima su se prodavale majice i knjige s likom don Bosca. Onaj tko je ogladnio mogao se zasladiti domaćim frutulama kojih je bilo dovoljno za sve. Za one mlađe bio je otvoren centar u kojem su se mogli zabaviti stolnim nogometom, stolnim tenisom ili se pak osvježiti u popularnom "crkvenom kafiću". Tko je htio, mogao je s plakata čitati o don Boscovu životu i tako ga bolje upoznati, a bilo je i onih koji su imali nešto don Bosca zainteresirati pa su se povukli u tišinu crkve gdje se nalazio sarkofag sveca okružen volonterima koji su se brinuli da sve bude dosto-

janstveno i mirno. Sve u svemu, svatko je mogao pronaći nešto za sebe.

Oko podne na red su došla djeca i mlađi osnovnoškolci za koje je bio pripremljen dječji program. Svetu misu je predvodio otac provincijal don Pejo Orkić, a crkva je postala parkiralište dječjih kolica; odzvanjala je smijehom, šaputanjem, ali i pokojim plačem djete-ta. No, sve se to na don Boscov način odlično ukloplilo u sadržaj. U 15 sati je počeo program za starije, a svetu misu je predvodio don Filip Tomić. Nakon krunice u 17 sati započelo je središnje misno slavlje s nadbiskupom mons. Marinom Barišićem. Pri organizaciji ove proslave mislilo se i na krizmanike grada Splita koji ove godine primaju duboki pečat svoje vjere. Don Boscov lik i djelo izvršna su podloga za upoznavanje s puninom i ljepotom življenja po Kristovim zakonima. Program za njih je započeo u 20 sati u dobro popunjrenom šatoru pri-

godnim šaljivim igrokazom. Prikazan je današnji život srednjoškolaca te problemi i poteškoće s kojima se svakodnevno susreću. Nakon ovog dijela programa krizmanici su ušli u crkvu u kojoj je program nastavljen kroz molitvu, pjesmu, kratko klanjanje te svjedočanstva o neizmernoj važnosti koju Bog ima na svakodnevnom životom putu svakoga od nas. U 22 sata u šatoru je počeo program za mlade koji su došli iz svih dijelova grada. Šator je bio pretijesan za sve koji su htjeli ući, ali gužva nije umanjila veselje, pjesmu i smijeh okupljenih. U šaljivom igrokazu su obrađene četiri teme: vrline, čistoća, rad i zabava. Kombinacijom glume, snimljenih filmla i pjesme teme su obrađene i prikazane mladima kroz don Boscovu karizmu. Svjedočanstva su mlade potaknula na usvajanje istinskih vrjednota i povjerenje u Boga s kojim je moguće izići iz pakla droge, radosno ustrajati na putu predbračne čistoće i upornim radom ostvariti uspjeh u karijeri o čemu je osobno svjedočio prvotimac Hajduka Franko Andrijašević. Uz procesiju sa svjećama program se preselio u crkvu gdje se moglo čuti još svjedočanstava, pjesme, ali i izravno susresti s don Boscom. Vrhunac ovog dijela programa bio je susret sa živim Kristom u pobožnosti klanjanja. Crkva se opet pokazala premalenom kako bi primila sve mlađe. Oko jedan sat poslije ponoći započela je sveta misa koju je predvodio povjerenik za mlade Salezijanske provincije don Ivan Šibalić. Mladi su bili zahvaćeni molitvenim i salezijanskim duhom te su se, premda na nogama, prepustili Božjoj riječi i nadahnutim propovjednikovim mislima. Nije bilo vremena za razmišlja-

nje o umoru jer je don Bosco to breme preuzeo na sebe i pretvorio ga u istinsku radost i slavljenje Gospodina. Nakon mise uslijedilo je bdijenje koje je trajalo od 2 do 4 sata u noći, tj. do odlaska don Bosca. To je bila prilika da nakon fizički napornog, ali jako radosnog dana za sve zahvalimo velikom učitelju i odgojitelju mlađeži. Svatko je mogao prići don Boscu i šapnuti mu neku nakanu za koju želi da mu je svetac malo *izbližega preporuči* Isusu. Najdirljiviji trenutak bio je odlazak don Bosca. Oko 200 "najhrabrijih" dočekalo je 4 sata ujutro kada je don Bosco trebao krenuti put Dubrovnika. Vjernici su sarkofag ispratili iz crkve te, okruživši kamion, glasno započeli pjevati. U 4 sata Kmanom se orilo "*Mi želimo uzdići Isusa, visoko da cijeli svijet vidi ga...*" Kad je kamion otisao, možda je bilo za očekivati da će vjernici biti tužni jer ih je svetac napustio i tko zna koliko će generacija trebati još proći da on opet posjeti Split, ali naprotiv, tuge nije bilo nigdje! Ostali su samo sreća, veselje i mir u srcu koje je donio taj veliki svetac. Nakon mnogo godina župa je djelovala i disala kao jedno, osjećalo se ono jedinstvo o kojem je Isus propovijedao. Nastala su mnoga prijateljstva koja će zasigurno dugo opstati i biti prisutna u župi jer crkva nije lijepa građevina na kojoj je veliki križ i uz koju se nalazi veliki toranj sa zvonima; crkva je zajednica živih ljudi, vjernika, a što je ta zajednica povezanija, to crkva više živi i djeluje. Za kraj evo jedna don Boscova misao koja neka nam svaki dan bude pred očima da znamo razabrati što nam je u životu važno, a što nije: "Da mihi animas, caetera tolle!" ("Daj mi duše, drugo uzmi!")

Evangelje po Kal-Elu: Što je zajedničko tebi, Supermanu i Isusu?

Danko Kovačević

Svjedoci smo jednog kulturnog fenomena koji će nedvojbeno zaokupljati pozornost poklonika sedme umjetnosti na rednih nekoliko godina. Naime, talentirani hollywoodski redatelj, scenarist i producent Christopher Nolan, nakon što je oduševio i kritiku i publiku svojom ekranizacijom priče o strip junaku Batmanu kroz mega-uspješnu filmsku trilogiju, odlučio se prihvati smicanja filma o još jednom strip junaku. Zapravo, *superjunaku*. Riječ je, naravno, o Supermanu. Dosad je (na temelju stripa "Supermanove avanture", koji je prvo izdanje doživio još 1938. godine) snimljeno pet hollywoodskih filmova na temu ovog superjunaka s ukupnom zaradom od preko milijardu dolara. Sudeći prema interesu i reakcijama filmoljubaca diljem svijeta, vrlo je vjerojatno će i ova najnovija filmska inačica doživjeti pokoji nastavak i barem udvostručiti navedenu zaradu na kino blagajnama.

Mnogi su među nama kao djeca čitali stripove i gledali filmove o superjunacima. Znate, o onim posebno nadarenim pojedincima s nadljudskim moćima koji se nešobično stavlju u službu zajednice za opće dobro. I sigurno nas većina može posvjedočiti da nam je Superman nekako najdraži. Najmoćniji od svih, ali i najljudskiji. Ranjiv. Ponizan. Požrtvovan. Cjelovita osoba. Uzor svima. U svojoj nutriti želimo biti kao on. Osjećamo, zapravo, kao da već jesmo kao on, ali da trebamo još uzrasti. Uzrasti do mjere uzrasta punine...

Čekaj malo, ovo zvuči poznato... Mjere uzrasta punine...čije? Gdje sam ovo već čuo?...

Ooo, pa da, naravno, poslanica Efežanima... (Ef 4,13)! Do mjere uzrasta punine...**Kristove**.

Ali kakve veze imaju Isus i strip/film junak Superman jedan s drugim? Što im je to zajedničko?

Pa, zapravo, mnogo toga. Krenimo redom.

Riječ *Superman* znači *nad-čovjek*. Naslanja se na latinsko-grčku složenicu *superheroj*, što znači onaj koji je više od heroja; *heroj* znači *polubog*. Superman je dakle više od poluboga (izvorno, u grčkoj mitologiji to su, zbog svojih iznimnih zasluga koje nadilaze čisto ljudske snage, bili Heraklo, Tezej, Perzej i dr.). On je na neki način *božji sin*. Potječe s daleke planete koja se zove *Kripton*, što na grčkom znači "ono što je skriveno"; skrivena stvarnost, skriveno mjesto (paralela pojmu "nebo" u kršćanstvu). Njegovo pravo ime Kal-El na njegovom materinjem jeziku znači "zvjezdano dijete". Superman na planetu Zemlju stiže kao dijete u kolijevci unutar malene svemirske kapsule dizajnirane u obliku božićne zvijezde repatice. Tamo ga šalje njegov otac Jor-El (upotreba riječi *El* u imenu obaju likova, naravno, nije slučajnost; to je hebrejska riječ za Boga), vodeći znanstvenik sa Kriptona, s ovim riječima:

"Iako ćeš odrasti i biti odgojen kao ljudsko biće, ti nisi tek jedan od njih... oni mogu biti velik narod, Kal-Ele; oni to žele biti. Samo im nedostaje svjetlo da im pokaže put. Upravo iz ovog razloga, te njihove sposobnosti da čine dobro, poslao sam im tebe, svoga jedinorođenca... putovat ćeš daleko, moj mali Kal-El, ali ja te nikad neću napustiti, pa ni ususret smrti.

ODRAZ

Moju snagu učinit ćes svojom. Vidjet ćes moj život kroz svoje oči, kao što će tvój biti viđen kroz moje. Sin će biti kao otac, a otac kao sin.

Iz navedenog obraćanja oca sinu, više je nego očita paralela s novozavjetnim tekstovima (Iv 3:16, Iv 8:12, Lk 4:18). Dakle, i Superman slijedi volju svoga oca i misiju koju mu je pripravio, a to je spas ljudskog roda.

Kad mali Kal-El konačno sleti na Zemlju, točnije u Kansas, ondje ga pronači i kao svog posinka odgaja bračni par Kent, imenom (ma vidi slučajnost!) Marija i Josip (izvorno u stripu Mary and Joseph Kent; u filmovima su ova imena promijenjena u Jonathan Joseph i Martha). Mali Kal-El, slično kao i Isus (sin drvodjelje Josipa), ima dvostruki identitet; odrasta pod imenom Clark Kent i školuje se i radi kao novinar.

Negdje oko tridesete godine Superman počinje svoj javni život. Prije toga se povlači u samoču, u pustinju, ali ne onu u Izraelu nego onu arktičku. Ondje gradi prostor tisine i izolacije za susret sa svojim ocem – Tvrđavu samoće. I dok Isus provodi dane i noći u molitvi Ocu, rastući u dobi, mudrosti i milosti (snazi) pripremajući se za javni nastup, Superman u Tvrđavi samoće koristi znanost; izvanzemaljsku supernaprednu tehnologiju kristala koju mu je otac stavio u kolijevku kad ga je kao dijete poslao na Zemlju. Iz tih kristala, u kojima je zapisano sve znanje i mudrost njegovog oca i rodnog planeta, Superman dobiva nužno vodstvo kojim oblikuje svoj identitet i slijedi misiju koju mu je zacrtao otac, u slobodi. Otac i sin postaju jedno. Jedna volja. Novokrštenici oblače tijela u bijele haljine, a svoje duše u Krista. I Superman oblači na sebe svoje odijelo; kombinaciju plave boje blaženstva (neba) i crvene boje mučeništva. Plašt je znak plemenitosti i zaštitničke ulo-

ge. Vraća se iz pustinje u rodni kraj, spreman za javno djelovanje.

Njegovo javno djelovanje (borba protiv kriminalaca i zlih moćnika ovoga svijeta) prate mnoga čudesna znamenja. On leti, otporan je na metke, ima nadljudsku snagu, brzinu, osjetila i znanje; njegovom pogledu ništa se ne može skriti (rendgenski vid). Duboko je sućutan prema svima, pa čak i prema samim zlikovcima; opršta, uvijek daje novu priliku, ne osvećuje se i traži dobro u svakom čovjeku. I to ga čini ranjivim.

Zbog svoje misije živi u trajnom stanju beženstva, jer su brak i obitelj jednostavno neodrživi, patilo bi mu poslanje. Ovaj element Supermanove osobnosti dočaran je kroz njegov specifičan odnos s likom novinarke Lois Lane (lik kreiran po uzoru na Lazarove sestre i Mariju Magdalenu). U ključnom dijalogu između njih dvoje (film *Supermanov povratak* iz 2006.) ona mu, frustrirana nemogućnošću da ostvari s njim

EVANĐELJE PO KAL-ELU: ŠTO JE ZAJEDNIČKO TEBI, SUPERMANU I ISUSU?

romantičnu vezu kaže da "ovaj svijet ne treba spasitelja". Potaknut iskustvima svog nadljudskog osjetila sluha, on na to odgovara: "Zašto ga onda zaziva svaki dan?"

Ranjivim Supermana čini i *kriptonit*: mineral, tlo s njegovog rodnog planeta, koji je uništen zbog pobune silâ zla koje su napale njegovog oca: general Zod, Ursa i Non, likovi koji neodoljivo podsjećaju na zmaja, lažnog proroka i zvijer iz knjige Otkrivenja (Otk 16,13). Zod Supermanu nudi čitav svijet samo ako mu se pokloni i njemu jedino služi. Slično u nekoliko navrata pokušava i Lex Luthor (ime je izvedenica iz riječi Lucifer), Supermanov ovozemaljski neprijatelj. On želi moć i slavu, a Superman je, naprotiv, došao da služi. Kriptonit je duševna rana iz prošlosti (paralela: pala narav, istočni grijeh), spona s rodnim zavičajem, a znamo da ondje nijedan prorok nije dobrodošao, da je ondje nemoćan. Pa ni sam Isus nije ništa mogao učiniti (zbog ljudske slobode) s nevjерom svojih sumještana, jer za njih on je bio tek drvodjeljin sin. Tako i Superman gubi svoje moći u dodiru s kriptonitom. On je i simbol grijeha koji se umnaža u dodiru sa spoznajom (kristali). Ipak, kako to slikovito prikazuje film *Supermanov povratak* (2006.), on ga uzima na svoja pleća, kao što Isus uzima križ, biva uzdignut sa Zemlje i baca ga daleko od svijeta, u svemirsku prazninu. Superman pada pokošen, beživotan natrag na zemlju, raširenih ruku u formi križa. Svijet je u šoku. Superman je mrtav? Polažu njegovo beživotno tijelo u bolnički krevet. Treći dan, medicinska sestra pronalazi prazan krevet. Redatelj filma Bryan Singer javno je priznao da je scena s početka filma, u kojoj Martha Kent drži Supermana u naručju, direktna kopija Michelangelovog remek djela Pietá (slično sceni u filmu *Pasija* Mela Gibsona). U popularnoj televizijskoj seriji *Smallville* (emitira se od 2001.), u prvoj epizodi, Clarka Kenta omame njegovi

školski kolege kriptonitom i razapnu ga na križ, kao strašilo u polju kukuruza. U stripu iz 1992. godine, Superman umire u sukobu s drevnim svemirskim monstrumom nazvanim *Sudnjidan* (engl. Doomsday), biće Armageddona, koje mu zada fatalnu ranu - probode ga na boku, ispod rebra. No, ubrzo nakon Supermanove smrti, Lois Lane nalazi prazan grob i više, doslovno ovim riječima: "O Bože, prazan je! Njegov grob je prazan!"

I konačno, kao što Isus uzlazi na nebesa svom Ocu, nakon dovršetka svoje misije, tako i Superman, u završnoj sceni svih pet dosad snimljenih filmova, nalazi svoju snagu u nebnu. Sunčane ga zrake doslovno liječe i iscijeljuju; tu susreće oca i leti na oblacima nebeskim. Bdiće nad Zemljom i neće zadrijetati sad ni dobijeka, on, "čuvar Izraelov".

Superman nije Isus Krist. On je tek jedan fiktivni plod ljudske mašte. Ali on jest na neki način simbol Isusa Krista, stvoren na Njegovu sliku - baš kao i svi mi. I naša osobna priča i avantura trebala bi nalikovati Kristovoj, dok živimo ovaj život nasljeđujući Njega.

Priča o Supermanu odraz je ljudske čežnje za dodjom s nebom, čežnje za Emanuelom - Bogom s nama, za povratkom i pravednim Sudom Onoga po kome je sazdan ovaj svijet. Ta čežnja nije od jučer. Superman je suvremeni mit i kao takav tek reciklaže svih drevnih mitova i religija ovega svijeta koje u svom korijenu imaju *monomit – herojevo putovanje* (Perzej, Heraklo, Odisej, Eneja, Beowulf, Buda, Muhamed).

O čemu je zapravo riječ? To je priča o odrastanju. O sazrijevanju. Ona se događa Clarku Kentu i svakome od nas. Život je putovanje. Putovanje se sastoji od tri dijela: *odvajanja* (od doma i poznate sredine), *inicijacije* (u stvarni svijet pun izazova i kušnji; odrastanje) i *povratka* (osobni doprinos zajednici). Put je to od osjećaja odvojenosti i otuđenosti duše do spozna-

je o povezanosti sa svim živim čemu slijedi odgovorni doprinos sredini kroz jedinstvene osobne talente stečene na putu. Na putovanju se prolazi kroz nekoliko etapa: *poziv na avanturu, nadnaravna pomoć, prag iz poznatog u nepoznato, pomoć mentora, izazovi i kušnje, otkrivenje (smrt i uskrsnuće), preobražaj, pomirenje te povratak rodnoj sredini s darom*. Činjenica je da herojevo putovanje prolazi svaki čovjek.

A to dobro zna i koristi filmska i TV industrija. Superman, Ironman, Batman, Spiderman, Wolverine, Conan, Indiana Jones, Luke Skywalker, Ezel, ukratko svi su akcijski likovi (filmovi Schwarzeneggera, Stallonea, Willisa, Van Dammea,...) nastali po predlošku herojevog putovanja. Znate onu priču: junak dobije misiju, prolazi kroz nevolje, pobjeđuje "negativce" i na kraju osvaja djevojku.

No sada nam je jasno na čiju su sliku svi ovi likovi iz mašte nastali. Na čiju smo sliku mi, stvarne osobe, nastali. ***Krist umire za svoju zaručnicu Crkvu, a ona mu užvraca svetošću života***. O tome nam zorno zbori poslanica Efežanima. On je prešao najteže i najslavnije herojsko putovanje i sve njegove postaje. Pozvan je da bude Emanuel-s nama Bog. Na tom putu "raste u mudrosti, dobi i milosti". Napušta Nazaret i odlazi u pustinju, a zatim u javno djelovanje. Prati ga nadnaravna pomoć Oca (molitva u osami) i on prolazi kroz kušnje (Sotona) i izazove (narod, farizeji, pismoznaci, Rimljani). Prolazi kroz smrt i uskrsnuće, preobražen na novi život. Pomiruje svijet i Oca i vraća se rodnoj sredini (čovječanstvo) kroz darove (evangelje, sakramenti i Duh Sveti). Zadobiva ljubav najljepše zaručnice - Crkve.

Sjetimo se ovoga kad idući put budemo tražili uzbudjenja u nekom novom kinohitu ili književnom bestseleru. I otvorimo tada najuzbudljiviju knjigu ikad. Onu koja

možda nezasluženo skuplja prašinu na policiama naših vitrina. Životopis najvećeg heroja. ***Evangelje***. Zašto trošimo svoj novac (i vrijeme) na ono što ne siti; na 3D projekcije, preskupe kokice i beskrajne propagandne poruke, kad možemo u toplini soga doma, studentske ili vjeronaučne dvorane "besplatno uživati vino i mlijeko" u društvu sa Riječi Božjom?

I upravo ovdje trebamo biti oprezni. Filmovi o superjunacima mogu nas nadahnuti da budemo bolji ljudi, ali u njima moramo gledati samo simbole. Ne smiju nam oni sami postati predmet divljenja i poistovjećivanja jer tada upadamo u ispraznu idolatriju. Filmove stvaraju nesavršeni ljudi, često s vlastitim interesima i nagnascima. Njihov imaginarni svijet treba tek uputiti na postojanje stvarnog svijeta u kojem živimo i stvarnog superheroja - Krista. Superman, ma koliko inspirativan bio, tek je nesavršena aluzija. On se bori protiv kriminala, ali ne može iskorijeniti grijeh. On nam pomaže, ali ne može nam dati sebe u radikalnom, euharistijskom smislu kao što to čini Isus koji nas pretvara u sebe. Superman može zaustaviti metak, ali ne može dati život vječni. Isus nije mišićavi plavooki maneken niti svjetski policajac niti borac za američki san. Znanost i tehnološki napredak ne mogu zamijeniti Božju milost i ljubav, inače upadamo u zla gnosticizma i iluminizma.

Moramo pomoći ovom naraštaju da zna izbjegavati suptilno skrivene stranputice na koje upućuje suvremena pop kultura. I najbitnije od svega: nismo stvoreni da budemo promatrači tuđih avantura, nego da živimo svoju vlastitu. U svakome od nas čući heroj, koji ima svoj odnos s Ocem i svoju jedinstvenu i nezamjenjivu misiju u ovom svijetu.

Što čekaš?

Intervju s don Damirom Stojićem

Danica Rimac

Don Damir Stojić svećenik je salezijanac, studenski kapelan grada Zagreba. Član je Povjerenstva za pastoral mladih Hrvatske biskupske konferencije, kao i salezijanske provincije. Osim što je studentski kapelan, redovito pastoralno djelovanje vrši u crkvi Sveta Mati Slobode na zagrebačkom Jarunu. Godine 2002. diplomirao je na temu "Teološko značenje golutinje u Svetom pismu". Iste godine, 29. lipnja, zaređen je za svećenika te nastavlja djelovati kao salezijanac i kapelan. Godine 2004. odlazi na poslijediplomski studij u Washington, gdje je na Catholic University of America magistrirao pri katedri moralne teologije s temom "Načela katoličkoga socijalnog nauka u pravima manjina".

1. Don Damire, tko je to teolog laik?

Klerik i laik. Dva načina djelovanja Crkve. Laik je osoba u svijetu, ali ne od svijeta. Posljednjih godina intenzivno se govori o laicima. Duh Sveti podiže laičke pokrete kao nikad prije. Još nadodaj tome teolog, oooo Bože dragi.. ☺ Osoba koja je u svijetu, ali koja je upućena u *theos logos*, u nauk o Bogu. Vi laici imate bolju priliku od nas svećenika da govorite, da svjedočite na mjestima na koja mi nemamo pristupa. Mogućnosti su velike, izazovi još veći. Još 90-tih godina papa Ivan Pavao II. izdao je dokument *Christifideles laici* u kojem govori o laicima i u kojem kaže kako laici imaju povlašteno mjesto jer dolaze u situacije u koje svećenici ne mogu. To je meni jedan svećenik govorio kad sam imao 16 godina. Tada to nisam shvaćao, ali sad vidim da je to istina. Vi

laici nalazite se u nekim situacijama, gdje ja kao svećenik nikad ne bih mogao doći. Od mene se to očekuje, od vas ne toliko i tako, kada vi to radite, mislim da to ima dvostruki efekt.

2. Možemo li reći da je danas teško biti vjernik?

Rekao bih da nikada nije bilo teže, ali ni ljepše biti vjernik. Teže, zbog velike ponude kojom smo okruženi. To je, kao što bi papa Benedikt XVI. rekao, relativizam. Sve je dopušteno, svi su u pravu, nema dobroga i nema zloga. Teško je u takvoj društvenoj klimi reći *ne*, reći *postoji dobro i postoji zlo te Isus Krist je moj Bog*. Mnoštvo je novih vjerovanja, sekci, božanstava i stoga je s jedne strane teško. S druge strane nikada nije bilo ljepše jer se vraćamo u apostolsko vrijeme. Nikada nije bilo izazovnije biti kršćanin jer smo na udaru koji je jako vezan uz Isusa Krista. Druge religije se ne napadaju toliko.

3. Kako mi kao teolozi laici možemo na najbolji način svjedočiti svoju vjeru?

Na dva načina! Prvi je implicitan, a drugi je direktni. Na implicitan način svjedočite kad se u vama osjete RADOŠT I MIR. Takve osobe su "zarazne", ti ljudi privlače kao magneti. To su osobe s kojima voliš biti iz razloga što iz njih nešto zrači. Kako bih razjasnio ovaj direktni način, osvrnut će se na Prvu Petrovu poslanicu u kojoj piše: "Budite uvijek spremni na odgovor svakomu koji od vas za traži obrazloženje nade koja je u vama" (1 Pt 3, 15). To u nekim situacijama po-

drazumijeva progovoriti, javno evangeli-zirati, čak i tražiti situaciju da evangeli-zirate. Uvijek kažem da osoba koja nema potrebu govoriti o svojoj vjeri i o Bogu još zapravo nije upoznala Boga, jer oso-ba koja Ga upozna ima potrebu i govoriti o Njemu. Od ova dva načina onaj prvi, implicitan, jest prvo tan i puno općenitiji. Na radnom mjestu, na mjestima na ko-jima se nalaziš, osjeti se da kod vas ima nešto posebno i tako vi postajete magne-ti. Jer upoznajete sve dublje živoga Boga, Krista, možete otvoreno evangelizirati. To se osjeti u vama. Samo, ja ne bih volio da ostanete na onom općenitom: "Joooj, on je dobar čovjek" - treba govoriti o Bogu, čovječe !

4. Što je s laicima koji ostaju samo na tome općenitome? Ne zrače, ostali su na onome tradicionalnome. Ima, na-žalost, takvih i teologa. Što se od njih može očekivati?

To je veliki problem! Treba moliti Duha Svetoga za takve ljude. To su oni učenici na putu u Emaus koji su znali ci-jelu priču. Pazi, oni su održali jako dobru katehezu! Rekli su "Bio je velik na djelu,

činio je čudesa, ubili su ga, prazan grob..." Sve znaju, ali imaju KRIVI SMJER! Ima takvih i teologa, nažalost. Primjer za ta-kve ljude nalazimo i u Dj 19,1 gdje Pavao dolazi u Efez i nalazi ondje ljude koji is-povijedaju vjeru u Isusa Krista. On vidi da nešto nije u redu s njima te ih zove i pita jesu li primili Duha Svetoga. Ni čuli nisu za njega i on za njih moli, polaže nad njih ruke da prime dar Duha. Dakle, mo-guće je biti kršćanin, a ne živjeti život u Duhu. Toga kako vidimo ima i u apostol-sko vrijeme, a tako i danas. Evo, čitajte o učenicima; vide Isusa kako prolazi kroz zatvorena vrata, ali ključ za razumijeva-nje biblijskih tekstova su pomazanje i iz-ljev Duha Svetoga, krštenje u Duhu. Dar se Duha Svetoga prima u sakramentu kr-štenja i potvrde, ali – treba raspirivati dar Duha Svetog! Duh Sveti je kao kad staviš sirup u mljeko - sirup se nataloži na dnu i taj talog treba razmutiti. Zato imamo izljev Duha Svetoga i izraz "krštenje u Duhu". Čovjek se "uranja" u Duh kako bi živio u Duhu, kako bi zaživio darove koje je već u punini primio u sakramen-tu potvrde.

5. Kako bi se naši studenti mogli odgajati u vjeri na najbolji način?

Mislim da je najbolje biti u nekoj zajednici, naravno s duhovnim vodstvom.

6. U razgovoru s kolegama laicima s fakulteta vidim da većina nas s oduševljenjem upisuje prvu godinu. Puni smo entuzijazma i očekivanja, ali onda kao da se dogodi neki lom, kao da nam splasne to oduševljenje. Možete li to prokomentirati, vidite li Vi možda neke uzroke tome?

Svakako vrijedi ona izreka da se teologija stvara na koljenima, u molitvi. Laici se trebaju baviti sami sobom, trebaju se baviti svojom duhovnošću, neprestano je produbljivati, a s druge strane trebaju duhovno vodstvo. I jedno i drugo. Treba stalno "ložiti vatru", jer tako ona neprestano gori. Čim se vatra počne gasiti, treba malo puhnuti u pepeo da se žar skriven u njemu ražari. Kako ložiti tu vatru? Preporučam duhovno štivo, molitvu, pohađanje susreta u nekoj zajednici, redovitu misu,... Iako, moram priznati, moje je iskustvo da su bogoslovi ti kojima "splasnu doživljaji", a da su laici oni malo "žešći"!

7. Puno studenata laika želi se akti-virati u svojoj župi. Međutim, nekima se događa da budu odbijeni ili na lijep način "stavljeni sa strane". Je li to zbog njihovog nesnalaženja u situaciji, traže li oni previše, ili su župnici previše "zachurenji", nespremni na suradnju? Što Vi mislite o tome?

Ima nažalost toga, međutim nije svugde tako. U mojoj župi na Jarunu ima veliki broj angažiranih laika i među njima onih koji su plaćeni za svoj angažman. Mislim da su dva problema sa svećeničke strane – prvo, ne znaju što bi s vama, i drugo, uplašeni su. Možda čak vide da

ste sposobniji od njih. Ali doći će jednog dana do kraha jer potrebe su uistinu velike, a Bog podiže laike i laičke pokrete i to je očito u zadnjim desetljećima. Prije smo imali razdoblje velikih redova (karmelićani, isusovci...). Duh Sveti nije zadnjih 150 godina podigao niti jedan veliki red. Možemo mi kukati zbog toga, ali nije! Zadnji veliki red smo mi salezijanci, nakon toga jedino sestre Majke Terezije. Ali nakon toga Duh Sveti podiže laičke redove. Tu su Opus Dei, fokolarini, neokatolici, katolička karizmatska obnova i još mnogi drugi pokreti. Tko to ne vidi ili je slijep ili naivan.

8. I za kraj, što biste poručili našim studentima laicima?

Evo, ja bih im rekao da budu pozorni na poticaje Duha Svetoga, da djeluju, evangeliziraju. Bog čini velike stvari, i ja sam toga svjestan preko svojih studenata, promatram kako djeluje u njihovim životima. Oni su najbolji evangelizatori. Trebate se držati zajedno, ostati vjerni Crkvi, ne odustajati od nas svećenika. Doći će to vrijeme laika, zapravo, ono je već ono tu.

Don Damire, zahvaljujem Vam što se odvojili malo vremena za naše studente KBF-a i podijelili svoja razmišljanja s nama. Vjerujem da će mnogima Vaše riječi biti poticaj da razmisle o svom pozivu teologa laika. Kršćanstvo nas sve poziva na ljubav i zajedništvo, jer biti kršćanin znači ljubiti drugog, biti kršćanin teolog, kao što ste rekli, je "veliki dar". Nadam se da će mnogi od nas uvidjeti da nam je Bog kroz ovaj studij dao predivan dar i, možemo slobodno reći, obitelj, jer na ovom fakultetu mi nismo samo obični prolaznici, nismo broj, mi smo prije svega jedna mala obitelj koja bi trebala težiti zajedništvu.

Intervju s p. Ivanom Mandurićem

Ana Marčinko i Katarina Gugić

P. Ivan Mandurić DI rođen je 6. svibnja 1962. godine u Posušju. U isusovački je novicijat stupio s 37 godina, a za svećenika je zaređen deset godina poslije, 2009. godine. Trenutno obnaša dužnost predsjednika Studentskog katoličkoga centra Skac_Palma Zagreb. Dugo traganje za vlastitim pozivom danas je pater Ivan prečio u pomaganje mlađim ljudima u prepoznavanju vlastitog puta, u prihvaćanju talenata koji su im darovani, te stavljanju tih talenata u službu za svoj život i život zajednice kojoj su poslani.

1. Pater Ike, recite nam nešto o svojem životu i povijesti svojeg zvanja, koja nas posebno zanima jer je neobična.

Ja sam svećenik isusovac, pater Ike. Svi me tako zovu, pa i u mojoj obitelji. Nedavno sam, za vrijeme susreta mlađih u Sisku i Petrinji, dočekao svoj 50. rođendan. A treća godišnjica moga svećeništva još nije ni blizu. Prije svećeništva dugo sam tražio Boga. A onda kad sam ga našao, dugo nisam znao kud će s njim. U vrijeme tog premišljanja, udaljavao sam se od Njega i približavao mu se ponovno nebrojeno puta. U međuvremenu sam završio arhitekturu i bavio se njome, bio sam neko vrijeme u ratu, potom pomalo i u politici, a bio sam i angažirani laik u Crkvi i stalno se vraćao dilemi oko svećeničkog zvanja s istim pitanjem: smijem li ja i pomisliti na to, smijem li se usudititi to biti te kako znati zove li me Bog? A sad sam tu, i zbilja sam svećenik. I sretan sam što to sebi napokon mogu reći, iako mi nikada ne uspijeva do kraja. Ali, zato mi je to uvijek svježe. Pa evo, to ponovno kažem i sebi i vama: ljudi, ja sam svećenik!

2. S obzirom da ste, prije nego što ste postali svećenik, bili angažirani laik u Crkvi te da ste se prije teologije bavili arhitekturom, možete li nam reći koje je Vaše mišljenje o položaju vjernika laika, posebno mlađih, u hrvatskoj Crkvi?

Drago mi je što mi postavljate ovo pitanje jer sam i sâm kao laik puno promišljao o tome što bih ja kao takav mogao učiniti za Crkvu i Boga i kakvo bi se poslanje za mene moglo naći. Dugo vremena nisam bio siguran imam li svećeničko zvanje, ali mi je bilo jasno da imam poslanje svjedočiti, navještati i pomagati. I iz one perspektive mogu reći: pozicija laika prema svijetu je prevažna. To je, govoreći vojničkim rječnikom, položaj na prvoj crti, pa često i u pozadini neprijateljskog teritorija gdje je pogibelj veća. Iskreno, moj dojam je da su laici često više ispunjeni idealom revnovanja za Kraljevstvo Nebesko nego što su to svećenici. A tome je razlog činjenica što su i sami puno više pogodeni zlom ovoga svijeta, pa tako više osjećaju poriv unijeti u njega dobro za koje znaju: Krista i njegovu riječ. I danas, dok sam svećenik, često se inspiriram onim zanosom koji me je prožimao dok sam bio laik. Kad god u meni na trenutak gasne svećenički žar, samo se vratim onim svojim maštanjima kojima sam se kao i sveti Ignacije često zanosio: kako bih se predao za Boga. I znam da je bilo puno mlađih i u ono vrijeme koje je to obuzimalo, a danas ih je još i više. Da, njihov položaj je nezamjenljiv. Ništa ne možemo učiniti bez laika. Oni su ti koji danas trebaju i mogu provesti reevangelizaciju kršćana i novu evangelizaciju nevjernika. Ali, oni su i ti koji su kadri osmisliti je i razraditi stra-

tegiju. Jer, Bog uvijek svoj naum objavljuje onima s kojima ga želi provesti.

S druge strane, položaj laika unutar Crkve, spram klera i crkvenih vlasti rezultat je čestog neshvaćanja njihovog poziva u današnjem svijetu i nepovjerenja u njihovu vjernost i odgovornost te su često jako zapostavljeni. Mišljenja sam da laici trebaju biti poštivani i uvođeni u planiranje i osmišljavanje strategija djelovanja puno više nego što to za sada jesu. Ne može svećenik prepoznati put i metodu koja je danas potrebna. Ako laici mogu preuzimati i odgovorno voditi sve druge strukture društva, od politike do znanosti i kulture, zašto ne bi mogli i u Crkvi voditi nešto što se zove osmišljavanje strategije evangelizacije? A da i ne govorimo o npr. gradnji crkava, vođenju knjižnica, župne administracije, itd. Želio bih vidjeti kako se laicima tu poklanja puno više povjerenja, ali i vjerujem da će toga biti sve više te da se za to trebamo zalagati.

3. Na koji način danas, kao svećenik, surađujete s mladim laicima?

Moja uloga je upravo potvrda onoga što sam gore rekao: predsjednik sam udruge SKAC Palma – Studentskog kataličkog centra Palma. Dakle, povjeren mi je pastoral mlađih koji vode isusovci i nastavak je to duge tradicije pastorala mlađih u Palmotićevoj u Zagrebu. Sve vrijeme svog svećeničkoga angažmana posvećujem mladima, osobito studentima. A to znači: osmišljavanje programa i akcija koji nedostaju za obogaćivanje studentskog života kako bi se student katolik formirao i kao kršćanin intelektualac. U to spadaju u prvom redu: studentske kateheze (koje smo nazvali "studenski vjeronauk"), poznate mise mlađih petkom u Bazilici Srca Isusova te volonterski timovi i drugi razni programi, od tečajeva i izleta do plesnjaka i druženja, potom: duhovne obnove, molitvena zajednica koju smo nedavno pokrenuli, razmatranja Svetog pisma, individualni duhovni razgovori te, osobito, pripreme poznatog ljetnog kampa za mlade Modrave. A najvažnije djelo kojim se bavim jest: za-

jedno s mladima stalno i iznova osmišljavati novu strategiju i programe koji će cjelevitije i adekvatnije odgovoriti na potrebe cjele formacije kršćanina kao osobe. Kao studentski katolički centar osjećamo se pozvanima i dužnima učiniti sve da bi se student katolik mogao sposobiti za društveno djelovanje i kako bi se osjećao spremnim, voljnim i sposobnim da preuzme bilo koju ulogu u društvu, pa i da se samostalno i adekvantno bori za one vrijednosti koje su danas često napadnute i ugrožene. Stalno promišljanje i planiranje s jedne, te pružanje svakodnevne duhovne hrane s druge strane, dva su vesla kojima građimo naprijed.

4. Što je to Skac, koja je njegova uloga u Crkvi i na koji ju način ostvaruje? Smatrate li da bi Skac trebao biti prisutan na svakom sveučilištu? Zašto?

U temeljnog dokumentu Skac-a između ostalog stoji ovo:

“Da bi se mladi mogli aktivno uključiti u izgradnju boljeg i odgovornijeg društva u kojem će se svi više zalagati za opće dobro, potrebno im je pružiti svu raspoloživu podršku u razvijanju njihovih sposobnosti, u upoznavanju njihova ljudskog dostojanstva te njihove uloge u obitelji, Crkvi i društvu.”

Evo, to je najprecizniji izričaj svrhe osnivanja ove udruge. Dakle, uloga je Skaca nadomjestiti ono što jednom kršćanskom studentu nedostaje da bi postao intelektualac s kršćanskim stavom i predznakom. U vrijeme svoje studentske dobi on se kao vjernik nalazi u presudnom razdoblju formacije i ima pravo na to da mu se ona pruži. Tada ili nikada, jer on je sada student i sada hoće naučiti i znati. Poslije ne će imati vremena. Studentsko razdoblje je studentsko. No, dok on studira ili uči medicinu, filozofiju ili bilo koje područje, ako uz to nema i kršćanske formacije i akcije,

on pada pod utjecaj svojih profesora koji su često suprotnih svjetonazora i tako često napušta kršćanska stajališta. S druge strane, on već kao student ima i potrebu za djelovanjem: za tim da digne svoj glas i kaže: za ovo jesam, a ovome se protivim. Potom, ima i potrebu za tim da angažirano i organizirano djeluje na osmišljavanju svog studentskog društvenog života koji će također biti ispunjen kršćanskim duhom. A on može biti prisutan i u zabavi, umjetnosti i običnom druženju, i sve su to razlozi zašto je bio potreban Skac. I naravno, budući da takva potreba postoji svugdje gdje postoji student, smatram da nešto takvo i formalno pravno treba biti pri svakom sveučilištu.

5. Živimo u vremenu u kojem se čovjeka obasiplje mnoštvom informacija, (ne) provjerjenim istinama i filtriranim vijestima. Kritički um se polagano gubi, a konstante su u potpunosti nestale. Kako ljudima koji odrastaju i žive u takvom kontekstu navijestiti evangelje, a da ono bude životno, aktualno, preobražavajuće? Kako svijet obratiti, budući da se on sve više grozi svakog oblika religioznog, svetog, odnosno iskustva istog u zajedništvu vjernika? Kako ljudima navijestiti Crkvu Kristovu?

Ljudi se groze religioznoga, ali ne i svetoga. Groze se onoga što nazivamo svetim, ali do njih nije doprla slika svetosti Svetoga. Nije po sebi sveta forma, pravilo, mjesto, riječ, običaj, ritual, institucija ili hijerarhija, nego je sve to sveto samo ako je Sveti u tome. A ljubav je sveta. Ili bolje reći: Ljubav. Pa, ako sve ovo što sam gore nabralao nije sveto jer u tome nema Ljubavi, neka i nije sveto. Jer ni meni nije sveto, kao što mi nije bilo kad me spopadao duh ateizma. Doista, u tome ništa vrijednoga ni svetoga nisam vidio, pa mi je, naprotiv, sve bilo degutantno, licemjerno i neukusno, pa me i živciralo i odbijalo, iako sam sve to vrijeme tražio Svetoga.

Ja sam tražio "Živoga među mrtvima". Ljudi traže svetost. S druge strane se s vama slažem: Sveti i Boga se može tražiti samo u miru kojeg danas gotovo da i nema. Kao što kaže jedna lijepa duhovna šansona: "Na svijetu mira nema, ljudi ga traže u pjesmi, smijehu galami i buci, al' on ni tamo nije." A zašto mira nema? Zato što, ondje gdje je mir, odmah je ondje i Bog. Pa ako me pitate kako naći Boga u nemiru, stalnim novim podražajima, urnebesu, strci i šareniliu, skoro bih se usudio reći: nikako! Zato su nam najprije potrebne oaze mira, kao stvaranje preduvjeta za traženje Svetoga. I sad, kad sam sâm sebe isprovocirao, moram malo pohvaliti naš Skac: mi zato upravo i stvaramo jednu takvu oazu svake godine, koja svoje opravdanje ima baš u ovoj činjenici. A ta oaza su naš već spomenuti projekt Modrave.

A kako svijet obratiti? Svi se danas moramo iznova pitati: "Koji model i način Bog danas ima za nas?", i tražiti ih, ali, ne očajavajući što je ovako kako jest, s rezignacijom i nevjericom kako je to Jona činio pa bježao od svoje misije, već upravo suprotno, duboko vjerujući da je to moguće, da je itekako moguće, postavljajući se radije kao Abraham koji je spram Boga revnovao za narod da ga poštedi. Dakle: tražiti nam je te nove modele "nove evangelizacije" vjerujući da Bog ima ideju - a on uvijek ima genijalnu ideju - radujući se tome što je Bog pripravio i ljubeći one za koje želimo nešto učiniti - kao što je, uostalom, i Isus stalno činio. Svi smo danas pozvani tražiti te modele. Svi, od pape do vas mladih. S jednom razlikom: Bog će nama svećenicima pokazati koji je to model tako što ćemo vidjeti što ste vi uspjeli napraviti. Ono u čemu vi mladi uspijete dobar je model i to je volja Božja. A uspjet ćete u onome u što vi povjerujete, što vi zavolite i u što vi krenete. Dakle, pitanje

sam okrenuo natrag: ja od vas očekujem da mi pokažete koji je to model, ali s vama sam tu i u stopu vas pratim. No, iako ne znamo koji su to modeli, znamo koji su preduvjeti za nj: mir, autentično svjedočenje, poznavanje svoje vjere i aktivna ljubav prema onima koji Boga traže, znajući da ga oni uistinu očajnički traže i žele susresti.

6. Često smo svjedoci da su katolici većinom pasivni vjernici, oni koji u tini obavljaju svoje vjerske "obvezе" i tako obavljene ostavljaju ih u crkvi, rezervirane za nedjelju ili dnevnu molitvu. Na koji način animirati vjernike, među njima posebno mlade, da njihova vjera bude živa, "zarazna", ona koja će obuhvatiti čitavo njihovo biće i život?

Po mom mišljenju nekoliko je stvari koje nam danas nedostaju da bi se dogodilo sve ovo što vi želite. Krenimo od slike živoga tijela: što je karakteristika nekog uda živoga tijela? Prva je da je on aktivan. Tako, ako hoćemo nekoga imati uz sebe, moramo mu dati prostora za njegovu aktivnost. Drugo svojstvo života je da se on uvijek na neki način obnavlja i razvija. Tako mora biti i s mlađom Crkvom. Ona mora imati poslanje i ići dalje. Treće svojstvo nekog uda je da prima impulse, poticaj, hranu... da je tjesno povezan s tijelom, da mu neodvojivo pripada. I dodao bih još sljedeće: slavlje! Možda malo šašavo zvuči ova misao, ali meni ne: svako tijelo je "sretno" što je to što jest. Ptice cvrkuću, cvijeće se veseli svojim šarenilom, more se bljeska,... Kao da je svako biće radosno! Svaki ud isto tako: lišće treperi, u perju ptice i u kapi rose prelijevaju se odsjaji boja... Svojstvo života mora biti radost. Kao kad mlado janje, mače ili ptić krene u život; ono pršti životom. Ako hoćete da ne živi, oduzmite mu radost i oduzet ćete mu život. Otkrivanje slavljeničkog lica Crkve.

7. Među odgojiteljima u Crkvi mnogi su još uvijek skeptični spram evangelizacije mlađih putem filma i glazbe, interneta. Koje je vaše mišljenje o tome?

Svako sredstvo, koje god postoji, može biti upotrijebljeno za dobro. Zapravo ne bih rekao da su skeptični. Jer, svi vidimo kakav rezultat postižu filmovi kao što su Pasija, Misija, Ben Hur... Ja bih radije rekao da nisu zainteresirani, što je još gora varijanta. Nezainteresiranost se opravdava skepsom. To je onaj problem koji smo gore spomenuli: mlađih nema ako s naše strane nema interesa. Razdati se – to mora biti naše načelo. Krist opljeni sam sebe. Jest, to je teško, ali, ili ćemo mi svećenici (i vi vjernici isto tako!) umirati za Crkvu, ili će Crkva umirati. Srednjeg puta nema! Dakle, ne mislim da su skeptični nego da su, na žalost, nezainteresirani. Ali, hajdemo ih zainteresirati! Pustimo kukanja, hajdemo ribariti, reče Petar. To mora biti načelo vas mlađih. A onda će se dogoditi i ona druga rečenica: "Idemo i mi s tobom!" A kad se dogodi ovo dvoje: "Idemo ribariti!" i: "Idemo i mi s tobom" – susret ćete Isusa i čuti njegovu nježnu riječ: "dječice ...", i zainteresirat ćete nas, prije ili kasnije, dragi učenici. Uostalom, vama u Splitu to dobro ide.

8. Danas se mnogo raspravlja o očitoj krizi duhovnih zvanja. Vjerujemo da Bog i dalje poziva, samo da se ljudi nemaju odvražnosti odazvati. Koji je glavni uzrok tome? Nepovoljni uvjeti, zatvorenost Crkve, a možda i nesposobnost mlađog čovjeka današnjice da donese životno važnu odluku i preuzme njene odgovornosti?

U svakom odzivu imaju dva odgovora: "Ne ću to!" i onaj drugi: "To hoću!". Danas, na sreću, puno mlađih, kada je u pitanju svećenički poziv, daje ispravan odgovor govoreći upravo: "Ne ću to!". Isporan, jer je često do njega dopro samo poziv na mlako svećeniš-

tvo: "Dodi i budi mrzovoljan s nama, nemaštovit s nama, gubitnik s nama, mlak s nama, tvrdoglav i nedokazan s nama, slijep s nama, poražen s nama, suzdržan s nama..."! I dobro je što se čuje odgovor: "Ne ću to, ne želim tako živjeti." Uostalom, tako sam i ja govorio. Ali, sve vrijeme do mene se probijao i pravi poziv: "Dodi i budi svećenik kao sveti Pavao, pa i ti tako navješćuj! Budi angažiran, žari i pali, svjedoči i razdaj se za Krista..."! I na te pozive sam uvijek odgovarao: "Bih, Gospodine, ali kad bih bio siguran da to mogu? I da ću stvarno biti upotrijebjen... pa ako i bih, kako, gdje trebam poći?"

Dakle, mislim da i ovo spada u promišljanje o novoj evangelizaciji: kako na nov način "navijestiti" zvanje? Eto, i u tome nam vi laici trebate davati odgovor i reći nam: kakav poziv želite čuti, kakav poziv vas zanima i na kakav biste poziv vi reagirali? Ne znam, ali znam da Bog ima ideju i, iskreno, volio bih se i sâm upustiti u intenzivnije traženje odgovora na ovo pitanje.

9. Kao redovniku, što je po Vašem mišljenju dovelo do krize redovništva? Neki govore o gubitku prvostrukih karizmi pojedinih redova ili o besmislenosti takvog načina života u današnje vrijeme. Neki pak tvrde da je vrijeme redovništva na zalazu i da je vrijeme za drugačiji oblik življenja za duhovni poziv, kao npr. u zajednicama i vjerskim pokretima.

Svaka zima je priprema za novo proljeće. Redovništvo nikada ne će nestati. Naprotiv, stvaraju se nove inicijative traženja redovničkog života i posvuda su. Samo se osvrnimo i vidjet ćemo laike koji u novim zajednicama žive asketskije nego mnogi redovnici. A da nam ne treba "refundacija" – itekako treba! Osobno mislim da naša isusovačka karizma, odnosno, ignacijska duhovnost danas ima prostora koliko god hoćete. A ona ipak mora izrastati iz redov-

ništva i takvog načina života, u zajednici. S druge strane, činjenica je također da je mnogo apostolata kojeg treba činiti ovdje ili ondje, moguće činiti samo na način da postoje zajednice koje ga na sebe preuzimaju. Ne bojim se za redovništvo. Redovničke zajednice u kojima su redovnici posvetili svoje živote Bogu su sigurno ugodne i mile.

10. Vidimo da veći projekti poput Spasa, Skaca, Jordana ili Nadzemlja žive, no kako potaknuti mlade da ono što na tim susretima prime ponesu u svoje župe, u svoje životno okruženje i pomognu svojim svećenicima i katehetama u prenošenju življene vjere?

Neke stvari će se dogoditi same od sebe. Ali, s druge strane, dužni smo promišljati, planirati, praviti strategije, zagovarati, dodjivavati i kucati i noć i dan ako treba. Po mom mišljenju, prva stvar koja nam je potrebna jest naučiti planirati. Razrađivati modele i nuditi ih, umrežavati se.

11. Po vama, koja je dobna skupina najpotrebnija evangelizacije: djeca, mlađi, obitelj, bolesni ili stari? Zašto?

Možda očekujete da ću reći: mlađi, ali ja ću reći: obitelj! Naime, mlađi su najhitnija skupina. A kao i svugdje, mi se obično bavimo hitnim slučajevima i gašenjem požara, pa se bavimo mladima, jer kod njih je najhitnije: kod njih je za par godina već prekasno. Ali, sve je to pokazatelj da je obitelj neevangelizirana. Obitelj je čuvarica vjere. Ako je ondje Krist, sve će biti kako treba. A često ondje nema molitve, radošti, vjere, dijaloga ni mira. Ali, ako me pitate koji je najlakši način za to, reći ću vam: evangelizacija mlađih. Jer zapravo, oni su obitelj u nastanku. Osamostaljuju se da bi se na nov način ponovno sjedinili u novu obitelj. Tako, kad mi evangeliziramo mlađe, zapravo evangeliziramo obitelj u začet-

ku. Prisutni smo kod nje već u samom nastajanju. A da je to tako, dokaz su brojne katoličke obitelji koje svjedoče kako su, dok su bili mlađi, primili navještaj dok su bili mlađi i sami. Dakle, evangelizacija mlađih i obitelji ide zajedno. No, ipak mislim da bi se s tom evangelizacijom obitelji trebalo nastaviti i kasnije i sustavno bi ju se trebalo pratiti. Ali, ne zaboravimo da svatko i u svakoj životnoj dobi i situaciji treba Boga: i dijete i bolesnik i starac. Ali, tu opet iskrasavaju mlađi u prvi plan kao najmobilniji, kao oni koji sami mogu dovršavati tu evangelizaciju, kao poslani laici u Crkvi, i to je ona zadaća koja njih opet stavlja u prvi plan u strategiziranju nove evangelizacije.

Pater Ike, zahvaljujemo Vam na ovdje podijeljenom iskustvu. No posebno smo zahvalni na Vašim riječima koje su prije svega obrabrenje. Mnogi aktivni vjernici padaju u malodušje pred preprekama koje iskrasavaju u njihovom zauzetom radu s mlađima i vjernicima uopće, a mi kao studenti teologije također se tu ubrajamo. Doživjeti svjedočanstvo i poticaj zauzetog vjernika i k tome svećenika koji se na tom planu ostvaruje velika je stvar za nekoga tko u tome smjeru želi ići ali pritom vidi mnoge poteškoće s kojima se ne zna suočiti. Stoga je vrlo važna, kao što ste rekli, umreženost i povezanost vjernika aktivnih u pastoralu, a pritom mislimo i na svećenike i redovnike i laike, kako bismo bili jedni drugima što veći poticaj i obrabrenje, snaga, radost i utjeha, te kako bi plodovi bili što veći i ljepši- uvijek rastuća odusevljena skupina mlađih katolika intelektualaca i njihovih obitelji, koji će moći osviješteno i zdravo živjeti, svjedočiti i spontano širiti vjeru van okvira prostora studentskih centara i svojih župa, na svoja radna mjesta, u javne ustanove i tiskovine, ili, rečeno rječnikom Drugog vatikanskog sabora, kako bi čitavo društvo bilo prožeto kvascem evanđelja.

Ispit savjesti po Sørenu Kierkegaardu: Prilog Godini vjere i dvjestotoj obljetnici rođenja oca egzistencijalizma (1813.-2013.)

Danko Kovačević

Upravo je završila Godina vjere. To je vrijeme, za preko milijardu katolika diljem svijeta, bila prilika i poziv da dublje spoznaju temelje svoje vjere. Taj temelj je, kako kaže papa emeritus Benedikt XVI. u apostolskom pismu *Porta fidei* (*Vrata vjere*), susret s događajem, s Osobom koja životu daje novi obzor i, zajedno s tim, konačni pravac. Kršćanstvo je upravo to: **susret s osobom Isusa Krista.**

Ove smo godine također proslavili još jednu obljetnicu: 200 godina je prošlo od rođenja velikog danskog filozofa Sørena Kierkegaarda. Ne ulazeći u detalje i fine- se njegovog opusa kojim je trajno zadužio čovječanstvo, samo ćemo kratko reći da je Kierkegaard prije svega naglašavao važnost i odgovornost pojedinačne osobe u svijetu i stoga je često nazivan ocem egzistencijalizma. Za Kierkearda, svako ljudsko biće ima zadaću i odgovornost postati "teološki netko". Drugim riječima, stvoriti ispravan odnos s Bogom, drugima i sa samim sobom. "Jastvo" je ujedno i odgovornost i proces koji je duboko odnosan i kulminira u autentičnom prihvaćanju kršćanstva. Ovo uključuje prepoznavanje duboke potrebe za Bogom u sebi, prihvaćanje Božjeg oproštenja i volju da se slijedi Krista. To je "uzak put" koji vodi u patnju i sukob s ovim svijetom. Za Kierkearda, kršćanstvo nije stvar pravovjerja ili službenog članstva u Crkvi, nego odnos s Bogom kroz strast vjere. Kršćanstvo je jedno egzistencijalno putovanje - misija. Postati kršćaninom znači konstantno postajati kršćaninom. Dakle, u kontekstu Godine

vjere, važno je napomenuti da je Kierkegaard upravo susret s osobom Isusa Krista smatrao početkom autentične egzistencije pojedinca. Po Kierkegaardu, čovjek zapravo i ne živi punim životom dok ne susretne Krista i ne ostane s Njim u trajnom, stvarnom i praktičnom osobnom odnosu. Međutim, da bi se dospjelo do tog susreta s Kristom, potrebno je, kako Kierkegaard to zorno naučava, proći kroz nekoliko stadija. Daljnji tekst (Kierkegaardove izreke i pitanja koja se nadovezuju) predstavlja jedan praktični ispit savjesti sročen sukladno Kierkegaardovu naucavanju o životnim stadijima i poslužit će nam u otkrivanju osobnog položaja na tom putu kako bismo sebi posvijestili potrebne korake prema spomenutom spasonosnom susretu, koji u konačnici nužno zahtijeva prestanak s filozofiranjem. Zahtijeva iskorak, *skok vjere*. Pa, krenimo redom.

"U prvom dijelu ljudskog života, najveća je opasnost u nepoduzimanju rizika."

Živim li ja uopće svoj život? Je li moj život rezultat mog izbora, moje volje, mojih naklonosti, darova koje mi je Bog dao? Ili mi netko drugi diktira kako ću živjeti? Jesam li neprestano opterećen time što će drugi reći o meni? Imam li stalnu potrebu samo uklopiti se u masu? Bojim li se tuđih komentara?

“Dosada je korijen svakog zla - očajničko odbijanje biti ono što jesam.”

Radim li i studiram samo zato što i drugi to rade? Radim li samo ono što mi se kaže? Ili samo zato što se to od mene očekuje? Držim li se pravila, običaja, normi, tradicije, samo da mogu poslati “mozak na pašu”? Je li mi omiljena poslovica ona što kaže: ”Ne talasaj!”?

“Ne postoji ništa čega bi se čovjek toliko bojao kao što se boji spoznaje da su njegove vlastite sposobnosti da stvara i postane netko upravo ogromne.”

Tko sam ja zapravo? Bojim li se sebi postaviti ovo pitanje? Stvara li mi ono duboku **tjeskobu**? Strah ni od čega, praznine, ništavila? Prekravam li svoj dan zabavom, dužnostima i obvezama bez kraja samo da ne čujem u svojoj nutrini ovo pitanje: ”Tko si ti?”

Bojim li se odgovora? Bojim li se kamo bi me to moglo odvesti? Čega bih se u svom komodu morao odreći?

“Našem vremenu ne nedostaje razmatranja, nego strasti.”

Uzbuđuje li me išta u životu ili samo “odrađujem” svoj život? Imam li strasti za išta? Ako nemam, bojim li se samom sebi priznati da je duboko u meni **očaj**? Potiskujem li taj očaj pod svaku cijenu?

“Većina ljudi naganja užitak bez daha i tolikom žurbom da nesvesno prolete pokraj njega.”

Sad kad sam shvatio da mi je u životu potrebna **strast**, tražim li je nepromišljeno i bezglavo u **estetskim** doživljajima? Nastojim li je zadovoljiti na nezdrave i štetne načine? Rugam li se svom prijašnjem stanju? Rugam li se ljudima koji žive bez strasti? Koristim li druge ljude samo kao sredstvo? Provodim li vrijeme u traženju uzbuđenja i ugodnih osjećaja? Prolaze li mi dani

u ispraznim aktivnostima: ležanje, sport, kino, kafići, shopping, glazba, virtualni svijet (internet, TV)? Izbjegavam li svoje obvezne pod svaku cijenu? Tražim li stalno izgovore? Kontroliram li se uopće? Je li mi život postao samo igra? Jesam li dvoličan? Igram li ulogu sina, brata, prijatelja, studenta, kršćanina, pristojnog mladića ili djevojke? Skrivam li svoje pravo lice? Je li mi život kazalište, kabaret, pozornica? Jesam li ciničan, ironičan? Bojim li se pretjerano razočaranja ili neuspjeha? Izbjegavam li pod svaku cijenu negativne osjećaje? Odgadam li stalno neke važne odluke i izbore jer se bojim da će promašiti i biti povrijeden? Shvaćam li da je ključ za katastrofu upravo neizabiranje svog života?

“Suoči se s činjenicama o tome tko si zapravo, jer te upravo to suočavanje i mijenja.”

Možda je problem u tome što ne želim izabrati samog sebe, htjeti to što jesam. **Prihvaćanje** sebe kakvim jesam je jedini način da se oslobođdim prikrivenog očaja u nutrini. Potrebno je preuzeći odgovornost za svoj život. **Odgovornost**

znači da u ovom trenutku (ne sutra!) imam rješenje za pitanja i izazove koje mi život postavlja na planu rada, ljubavi i društvenog angažmana. *Život je iritabilan*, rekli bi psiholozi. Ako ne reagiram na podražaj, mrтav sam. Ako ne donosim **odluke i izbore**, umirem. Što više odluka u životu napravim i provedem, to će biti više živ. Shvaćam li da je očaj samo odsutnost nečega, i ako postoji očaj da mora postojati i trajna sreća?

“Ponavljanje je stvarnost i ozbiljnost života.”

Grozim li se ponavljanja, iz dana u dan, iz tjedna u mjesec, u godinu? Čini mi li se da mi život ide u krug kojem nema nikad kraja? Jesam li upao u rutinu i umirem li od dosade?

ODRAZ

Užasavam li se dužnosti? Osjećam li je kao teret? Shvaćam li da je to zato jer sam krivo usmjerio svoj život ili izgubio strast za njim? Otupio sam svoju strast u estetskim doživljajima. Da bih mogao imati trajnu strast za životom i u životu, moram spojiti strast i **dužnost** jedno s drugim. *Ono što mi predstavlja strast, mora mi postati dužnost.* Tek tada mogu uistinu biti **etičan** čovjek. Aktivnost u kojoj sam strastven treba mi postati profesija. Osoba za kojom sam strastven treba mi postati životnim suputnikom: supružnikom, mentorom ili prijateljem. Sve ovo podrazumijeva ponavljanje. **Ponavljanje** je onda priлиka za rast i napredak a život prestaje ići u krug i prelazi u spiralno, uzlazno kretanje, u visine. Ako to ne učinim, postojim li uopće? Kakva je to egzistencija?

“Vjera je najveća strast u ljudskom biću. Mnogi ljudi svih generacija nikad neće dospjeti tako daleko u životu, a nitko neće dospjeti dalje.”

Shvaćam li da je izbor svake strasti za životom u Bogu? Bog je izvor svih dobara i najveće Dobro. Jedini način da budem sretnan je da svoju strast, dužnost i ponavljanje uzdignem na novu razinu, da je usmjerim prema onome beskrajnome – Bogu. Očaj je, u biti, odsutnost Boga u mom životu. Tjeskoba je praznina koju ispunjava Bog.

“Teško je vjerovati jer je teško biti poslušan.”

Odakle patnja i zlo u svijetu? Sumnjam li u Božju pravednost? Osjećam li krivnju ako prekršim neko etičko pravilo? Bježim li od krivnje? Shvaćam li da sam rođen kriv? Shvaćam li da je **krivnja** moje trajno stanje? Svaka krivnja je krivnja prema Bogu. I najmanja krivnja je beskonačna, jer je napravljena beskonačnom Bogu. Osjećam li to? Shvaćam li da je krivnja jedino što mogu dati Bogu, jedino što je uistinu moje? Bog želi da mu dam svoju krivnju. Kad prihvatom da sam nužno kriv, onda mogu prihvati sebe i imati mir. Na ulazu u raj nalazi

se jedno ogromno smetlište naših izgovora i samoopravdanja. Imam li zadrške u tom predanju svoje krivnje? Rješavam li se svoje krivnje samo prema Bogu (kroz isповijed), a da zaobilazim rješavanje krivnje prema bratu čovjeku (isprika, nadoknada)? Krivnja je put do Boga koji me ljubi beskonačno i čeka da mu predam svoju krivnju. O sretanu krivico, koja si zavrijedila takvog i tolikog Otkupitelja!

Jesam li vjernik? Odricanje nije vjera. Očekivanje nečega zauzvrat nije vjera. Vjera je **apsurd**. Da bih bio vjernik, trebam dati sve što imam i odreći se toga zauvijek. Tek tada sam napravio **skok vjere**. Kad dam sve uistinu ne očekujući ništa zauzvrat, tada dobivam natrag sve. I puno više od toga.

Studiram li teologiju s vjerom? Na koljenima? Ili se pouzdajem pretjerano u svoj razum? Molim li za vjeru, kad nađem na neki absurd? Je li mi studij uistinu potraga za Kristom i pokušaj susreta s Njime? Mogu li Ga susresti bez redovite molitve? Bez Euharistije?

“Propovjednik ne treba biti govornik, nego svjedok.”

Same po sebi riječi su isprazne. Egzistencija svjedoči o tome tko sam ja zapravo. Ona se neprestano mijenja, raste, razvija se ili odumire, a predstavlja odnos. Odnos s Onim koji je iznad svakog razuma i van svake pametи. On je absurdan, nešhatljiv. Ali iznad svega, on je **mogućnost**. Njemu ništa nije nemoguće.

“Život se mora živjeti unaprijed, no može se razumjeti samo unatrag.”

Dragi čitatelju, razumiješ li sebe?
Sagledaš li svoj život na ovaj način,
naći ćeš se pred jednim vratima.
Sad već znaš koja su to vrata.
Otvori ih i zakorači.
On te čeka.

Justin Timberlake i njegovo ogledalo

Darko Rapić

Nedavno se američki pop pjevač Justin Timberlake vratio na glazbenu scenu. Budući da je njegov treći studijski album, pod nazivom *The 20/20 experience* nedavno izšao, kao ljubitelj njegove glazbe i tog žanra općenito posegnuo sam za njim. Slušajući album došao sam do pjesme *Mirrors*. Dok sam je slušao, odmah sam znao kako će biti novi hit. I doista. Svega nekoliko dana kasnije postao je prvi singl na britanskoj top listi i među prvih deset u brojnim zemljama diljem svijeta. Inspiracija za ovu ljubavnu pjesmu je, kao što sam Justin otpjeva pred kraj pjesme, njegova žena Jessica Biel s kojom je sklopio svoj prvi (nadam se i jedini) brak u listopadu prošle godine. No, ono što nisam očekivao slušajući iznova tu ljubavnu pjesmu, jest koliko njegov opis osjećaja može poslužiti kao sjajna usporedba o ženidbi. Jedna fantastična slika skrivena je u refreну:

"It's like you're my mirror, my mirror staring back at me. I couldn't get any bigger with anyone else beside of me. And now it's clear as this promise that we're making two reflections into one 'cause it's like you're my mirror. My mirror staring back at me, staring back at me."

U prijevodu: "Kao da si moje ogledalo, ogledalo koje mi uzvraća pogled. Ne mogu biti bolji ni s kim drugim pored mene. I sad je jasno poput obećanja kojim smo dva odrazza pretvorili u jedno jer si kao moje ogledalo. Ogledalo koje mi uzvraća pogled, uzvraća pogled."

Čovjeku je danas poznato kako živi u svijetu u kojem je svakodnevno bombardiran raznim informacijama.

I svaka informacija koja dopire do nje ga želi ga oblikovati i stvoriti u njemu nekakav stav o nečemu. Tako se, između ostalog, danas nameće kako je razvod braka normalna stvar, kako preljub poboljšava odnose, kako je normalno imati prijatelja 's povlasticama', biti otvoren, liberalan... A među te stavove dolazi Božja riječ koja govori o braku. Istinita riječ. I ona nam pokazuje kako svetost braka nije znanstvena fantastika ni kvantna fizika, nego nešto što je vrlo ostvarivo, poput svetosti života ili ostvarivanja nekog određenog segmenta u životu. Potrebna je samo poslušnost toj Riječi u odnosu između muža i žene.

U evanđelju Isus govori o nerazrješivoći braka: "Tako više nisu dvoje, nego jedno tijelo. Što, dakle, Bog združi, čovjek neka ne rastavlja" (usp. Mt. 19,6). To donosi više zaključaka: odluka se donosi jednom u životu, ne treba se donositi napamet, olako, bez razmišljanja... Pri donošenju odluke svaka osoba ima različite parametre i adute po kojima gleda. Ako izabere krive parametre, onda će donijeti i krivu odluku. Ali kao što Bog u svemu ima plan, tako ga ima i za one koji se odluče za brak. On je vrhunski poznavatelj svega i pravi savjetnik. On poznaje svakog čovjeka, poznaje muža i ženu i poznaje buduće događaje.

Stoga bi bila ludost da čovjek bez Njega donese odluku koja će ga pratiti cijeli život.

Isus kaže kako muž i žena više nisu dvoje nego jedno tijelo (v. Post 2, 24). Stoga Justin ne grijesi kad u pjesmi kaže kako ne želi izgubiti svoju polovicu. Jer oni su sada jedno tijelo s različitim ulogama. Tako, budući da su jedno tijelo, kada gledaju jedno u drugoga oni vide svoj odraz. Poput ogledala! Poput ogledala koje reflektira jedno drugoga, spojene onog trenutka kad su pred Gospodinom dali svoje zavjete. I na taj način, kako je Justin sjajno opisao, dva su odraza postala – jedno. I ono se više ne može razdvojiti... Kao što spojenu vodu i vino nije moguće odvojiti jedno od drugoga, tako je i ženidba nerastavljiva.

Godine 1967. dva su psihijatra, Thomas Holmes i Richard Rahe, pregledala više od pet tisuća medicinskih dosjea u svom istraživanju o stresu. Pokušavajući izmjeriti intenzitet doživljenog stresa izazvan velikim životnim promjenama, Holmes i Rahe su stvorili standariziranu listu stresnih događaja pod nazivom *Ljestvica procjene socijalne prilagodbe* (Social Readjustment Rating Scale, SRRS). Zanimljivo je kako prva tri mesta drže događaji vezani uz brak: smrt supružnika uvjerljivo je na prvom mjestu, a zatim slijede rastava braka i razdvojen život partnera. Tek nakon toga ide zatvorska kazna, smrt obiteljskog člana, bolest i ostali događaji koji uzrokuju stres. Ako se uzme u obzir da je među pregledanim došjeima bilo ljudi s različitim vjerskim uvjerenjima, tada povezanost između muža i žene postaje jasnija. Dakle, bez obzira je li riječ o kršćanima ili ne, veza je među supružnicima jaka i svako nastojanje da se bračni partneri rastave bolna je i nosi sa sobom brojne posljedice. Mislim da smo svi svjedoci tih slučajeva u našoj okolini ili pak gledajući slavne osobe.

Iako se Holmes-Raheova ljestvica ne može uzeti kao ‘dokaz’ u smislu kako ga psihologija uzima, svakako se može napraviti paralela da stvarnost koju Biblijia opisuje o povezanosti muža i žene nalazi svoju potvrdu u pronalascima znanosti.

Pored toliko slavnih ljudi koji imaju propali brak (neki i više njih), iznenađuje kako Justin kao jedna velika pop zvijezda pokazuje da za njega brak ima jednu veliku važnost. No za njega vjera i religija baš i nisu nešto novo. Odgojen je kao baptist po svom djedu koji je bio baptistički svećenik. Iako su mu se roditelji rastali kada je imao samo tri godine, to nije bilo tragično za njegovo djetinjstvo i odrastanje. Svoj pjevački talent prvi put je koristio pjevajući u crkvi. Kad ga je Larry King u svojoj emisiji pitao je li religiozan, Justin je odgovorio: “Mislim da bi ispravnije bilo reći produhovljen, ali to ne znači da se kad imam slobodno vrijeme ne posvetim religiji.” Zatim je, zbog nekog razloga u trećem licu, nastavio: “Kad Justin dođe kući, on ne želi niti sjesti i pojести sendvič prije nego se pomoli.” Poznat je kao veliki filantrop. Osnovao je zakladu koja je posvećena glazbenoj edukaciji mladih, a nekoliko je puta donirao višestruke iznose za potrebe muzeja njegovog rodnog grada Memphisa.

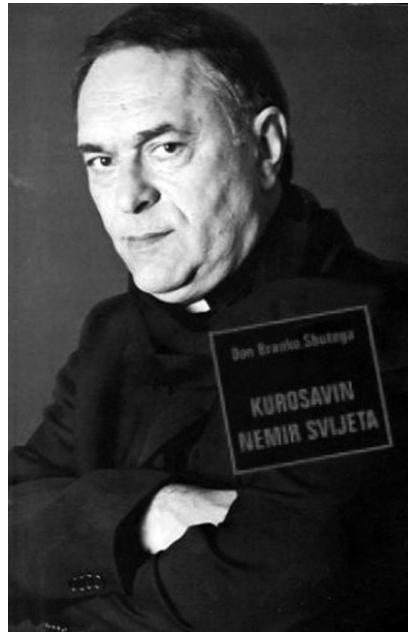
Iako je sjaj reflektora u ovo vrijeme osobito velik i izgleda kao nešto neodoljivo, Justin je pokazao da imati zemaljsku slavu ne znači nužno i moralnu propast. Istina, današnja pop kultura svojim glazbenim, a posebno video sadržajima i koncertnim nastupima razara društvo, naročito mlade koji u ‘slavnima’ vide svoje uzore, idole. Ali upravo se u tu kulturu Justin vraća i (ne) namjerno proklamira brak onako kako ga Crkva shvaća. Nadajmo se da će ostati dosljedan svojim riječima iz pjesme jer, ono što Bog združi, čovjek neka ne rastavlja.

Kurosavin nemir svijeta

Josipa Burazer

Don Branko Sbutega rođen je 8. travnja 1952. godine u Kotoru u miješanom braku katolika i pravoslavke što ga je kasnije i oblikovalo i dalo mu osjećaja za ekumenizam i međureligijsko razumijevanje: "Ja sam bio veoma veseo da možemo dva puta Božić da slavimo, da se dva puta peku kolači, da dva puta postim za Veliki petak, da mogu dva Uskrsa da slavim... Prema tome nije se kršćanstvo u obitelji moje majke suprostavljalo kršćanstvu u obitelji mog oca, i obratno. Jer i jedni i drugi su rekli: Ne ubij, ne ukradi, ne laži, ne sagrijesi bludno...!"¹.

U rodnom gradu pohađao je osnovnu školu i gimnaziju, a kasnije je studirao medicinu i teologiju u Beogradu, Zagrebu, Beču i Rimu. Široko obrazovanje dalo mu je temelj za njegovo daljnje spisateljsko, svećeničko i kulturno djelovanje te ga je formiralo u "renesansni duh" kakav se rijetko susreće. Za svećenika je zaređen 15. srpnja 1975. godine u crkvi Gospe od Škrpjela nadomak Perasta. Od tada je bio pomoćni župnik u Dobroti, a 1982. godine postao je župnik u crkvi svetog Eustahija. Za vrijeme rata od Hrvatske biskupske konferencije dobio je zadatak da u Padovi otvori centar za pomoć izbjeglicama s područja zahvaćenih ratom u Jugoslaviji. Vraća se u Kotor 1996. godine, a tri godine kasnije osniva Caritas Kotorske biskupije. Umire u rodom Kotoru 27. travnja 2006. godine. Tadašnji predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić posthumno ga je 2009. go-

dine odlikovao odlikovanjem "Red Danice hrvatske s likom Marka Marulića."²

Kao istaknuti "humanist modernog doba" bio je autor brojnih književnih djela, surađivao s brojnim novinama i časopisima. Koautor je knjige "Stara književnost Boke" (1994.), autor knjige "Kurosavin nemir svijeta" (2006.), a posthumno mu je objavljena i zbirka pjesama "Sebedarje" (2007.). Poznat je kao osnivač najboljeg festivala ozbiljne glazbe u Crnoj Gori "Kotor art", te kao veliki zagovornik očuvanja kulturne baštine u Boki Kotorskoj. Ne smijemo zaboraviti ni njegovo zalaganje u borbi za neovisnost Crne Gore.³

¹ Sbutega, B., *Kurosavin nemir svijeta*, Plavi Jahač, Beograd, 2006., str. 155.

² Usp. http://hr.wikipedia.org/wiki/Branko_Sbutega (1.4. 2013.)

³ Usp. <http://www.pobjeda.me/archiva/?datum=2007-12-06&id=131438> (1.4.2013.)

KUROSAVIN NEMIR SVIJETA

Kurosavin nemir svijeta je zbirka tekstova koja obuhvaća kratke priče i eseje koje je don Branko pisao za različite časopise i novine ("Nedjeljna Dalmacija", "Slobodna Hrvatska", "Večernji list", "Monitor", "Vijesti", ...) te razgovora koji su objavljene u srpskim i hrvatskim medijima. Svaki tekst je priča o nekom fenomenu. Knjiga je tematski podijeljena na tri dijela: *Ljubav u New Yorku* (koji se sastoji od 30 priča), *Molitva za mir* (dio koji sadrži 5 razgovora don Branka sa srpskim i hrvatskim medijima i 12 priča), *Planet Boka* (sadrži 5 priča i božićnu meditaciju). Knjiga nosi naslov jedne od priča, *Kurosavin nemir svijeta*. Radi se o Akiri Kurosawiji, japanskom filmskom režiseru, scenaristu i producentu koji je zbog vrijednosti svojih filmova dobio titulu "*Shakespearea svremenog filma*". Jedna od glavnih tema njegovog cjelokupnog filmskog stvaralaštva je određena pitanjem: "Zašto ljudi ne mogu živjeti sretnije?", a jedan od njegovih filmova je i *Rashomon*. Taj film autor u tekstu spominje kao bajku koju je gledao "u vrijeme kad se djeca na bajkama uče surovoj stvarnosti koja ih nedugo zatim sustigne"⁴. Bajka spisateljevog života je puna Kurosawinih plagiatora koji su možda gledali njegove filme, ali Bibliju nisu čitali, jer da jesu, znali bi za Mojsija i 10 zapovijedi. I tada se ne bi povodili za činjenicom da povjesna istina ostaje onima koji uspiju eliminirati ostale svjedočke te iste povijesti. Ali za život prema 10 zapovijedi treba se potruditi, "treba se ispeti na brdo". "Onda siđeš u nemir svijeta... i nastoјiš živjeti da pod stare dane možeš otvoriti prozor i zanesen tajnovitom ljepotom života gledati snježne vrhove svetog brda, u noći, čekajući da svane."⁵

⁴ Sbutega, B., *Kurosavin nemir svijeta*, nav.dj., str. 44

⁵ Isto, str. 46.

LJUBAV U NEW YORKU

Prvi dio knjige obuhvaća razdoblje od 1991. do 1992. godine. Preko različitih priča don Branko želi upozoriti na goruće probleme društva tog doba. U ovom dijelu knjige pisac nam ponajprije prikazuje bolni krik većine, malog čovjeka koji šuti, kojeg se ništa ne pita, o kome povijest ne ovisi, ali preko čijih leđa se ona prenosi. "Savršeno sam svjestan koliko je moja pojedinačna sudbina mala, sićušna i beznačajna za povijest, ali ja prvenstveno imam ne povijest nego sebe. I zato, dok se na planu velike povijesti ispisuje krvava i tragična drama ovog prostora i vremena, na planu osobne biografije ja pokušavam upisati nešto što će mi život i dalje činiti lijepim i znakovitim. To je jedino što pojedinac može i treba, bez obzira na povjesni kontekst i s obzirom na povjesni kontekst."⁶ On uznenimirene vođe balkanske politike poziva na mir pod okriljem Gospe od Škrpjela: "Pozivam zavadenu braću iz bliže i dalje okoline da dođu... Nisu obavezni na eleganciju, protokol i ceremonijal. Dovoljno je da se oboružaju jednom idejom i uvjerenjem: odnijet će mir kućama svojim, ako donesu bar malo dobre volje sa sobom."⁷ Unatoč sve mu strahu, agoniji i patnji ratnog vremena, poziva na ovo što je u tom trenutku najdaleće, iako najpotrebnejše - ljubav: "Govorim iz ranjenog srca, iz srca koje će možda uskor, poput mnogih, prerano prestati kucati i zato, vjerujte, govorim najiskrenije: ja nikog ne mrzim i dok sam god živ branit ću se svojom ljubavlju. Molim vas, pokušajte i vi."⁸ Isto tako shvaća kako je smrt sastavni dio života, no ona nije ono najgore u životu. "Tragika je kad život izgubi svoje prvočno značenje i kad nešto što je bilo smišljeno

⁶ Isto, str. 70.

⁷ Isto, str. 49.

⁸ Isto, str. 67.

kao čovjek postane, pretvori se, deformira u nešto suprotno izvornom projektu.”⁹ Autor razmišlja i o fenomenu savjesti koji je najbolje opisan u priči pod nazivom “Krava” o Srbinu koji se u banjiskom selu useli u hrvatsku kuću. Kuća izgleda kao da su vlasnici otišli par dana izvan sela. Sve je uređeno i spremno i sve se čovjeku svida osim krave koja je privezana za stablo u dvorištu. Točnije, nije mu se svيدao tužni kravljí pogled. Zato ju je navečer, nakon što je doveo ženu u novu kuću, ubio. Možda ju je ubio jer nije želio svjedoka u trenutku kad je otimao tuđu imovinu, ali ne, on je upucao svoju savjest. No, to mu je uzalud “jer bezbroj očiju pratit će ga kroz život i u svakima će vidjeti odsjaj bar malog dijela potamnjele mu duše. Neće ih moći sve pogasiti. Više je očiju nego metaka.”¹⁰ Priča po kojoj se zove ovaj dio knjige: “Ljubav u New Yorku” je pripovijest o autorovom posjetu New Yorku. Nakon zadivljenosti čudima New Yorka, osjetio je prazninu, samoću i tjeskobu i odlučio je uzeti drogu. Došao je u jednu uličicu i pokušao ju je kupiti od jedne crnkinje koja mu je vratila novac, tj. nije mu htjela prodati drogu kad je čula da je protagonist ove pripovijesti nikad nije probao. I tada je preko anonimne crnkinje shvatio bitnu životnu lekciju - da povjerljivo povjeruje ljudskoj ljubavi. “Čak i kad se zavije u ogrtač najgore samoće i osjećaja zapuštenosti, nikad ne reći: Sam sam! I nikad ne pobjeći od ljudi, ne ostavljući ni sebi ni njima mogućnost voljenja.” I na samom kraju prve trećine ovog djela pisac poziva na nadu riječima: “...ali umorni životni avanturist uvijek može pronaći mali kamen na koji će spustiti umorno tijelo i odsanjati svoju blagoslovljenu običnost...”¹¹

MOLITVA ZA MIR

Drugi dio knjige sadrži 5 razgovora don Branka s hrvatskim (“Vjesnik”, “Danas”, “Svijet”) i srpskim (“Monitor”) glasilima. Razgovori su nastali 1990., 1991., 2001. i 2004. godine. U razgovorima ima govor o propadanju kulturnih dobara Crne Gore, političkim pitanjima, vjerskim pitanjima, točnije pitanjima međuvjerske tolerancije, o ratnim pitanjima te očekivanjima u budućnosti. Na sva postavljena pitanja autor odgovara jasno, jednostavno te je u svakoj rečenici vidljiv njegov osobni stav prema problematici. Nadalje, kao pravi intelektualac i čovjek koji ne pravi razlike među ljudima, jednako odgovara i srpskim i hrvatskim medijima mada su razlike i naglasci u pojedinim razgovorima vidljivi u samim pitanjima koja su postavljena. Tako je npr. “Vjesnik” postavio pitanje o kardinalu Stepincu. Zanimljiv je Sbutegin odgovor. On kaže kako je “stekao duboko poštovanje za ličnost kardinala Stepinca i duboki suosjećaj za tragiku njegove pozicije... Ima u vjerničkoj sudbini jedna strašno utješna misao, a to je da konačnu istinu o nama ne izriče povijest nego Bog. Duboko sam uvjeren da je u božanskim kategorijama kardinal Stepinac prošao dobro na sudu.”¹² Isto tako srpski “Monitor” postavlja pitanje o utjecaju majčina podrijetla na don Branka (njegova majka je bila pravoslavka). On je odgovorio: “Pravoslavlje, ukoliko pravoslavlje, katolicizam, ukoliko autentičan, jedan je dobar uticaj na čovjeka.. Bilo bi mi, prema tome, jako dobro i draga, ali priznajem da se dobro osjećam tu gdje jesam.”¹³

U ostalih 12 priča koje nastavljaju ovaj dio knjige opet je riječ o različitim feno-

⁹ Isto, str. 68.

¹⁰ Isto, str. 110.

¹¹ Isto, str. 139.

¹² Isto, str. 150.

¹³ Isto, str. 155.

menima, ali se sad fenomeni sagledavaju u kontekstu vremena u kojem autor živi, da-kle nakon rata, od 2001. do 2004. godine. U "Sjećanju na Dubrovnik" autor upozorava na to da svijet činimo svi mi, i ti i ja, sve ono što nas čini i ono što nas razlikuje. "Sve ono što nas čini harmoničnim u bilo kojem suodnosu jeste jedan skromni zahtjev: "Pusti me da budem." To nužno uključuje i pristanak: "Puštam te da budeš."¹⁴ Zanimljiva razmišljanja iznesena su u prići "Tko je moj bližnji?" Pozivajući se na evanđelje autor kaže kako šansu bližnjeg Hrvat može vidjeti u Srbinu, Afganistanac u Amerikancu, Židov u Palestincu. Život potvrđuje kako je "neprijatelj utvrđeno blizak, a bližnji neutvrđeno dalek... Iskustvo poučava kako se od toboga prijatelja lako stiče neprijatelj. Neprijateljstvo je stav, prijateljstvo osjećaj..." Autor zaključuje kako je evanđelje ponudilo pojedinca, a današnji svijet nudi demokraciju kao zamjenu za općinstvo svetih. I čini se kako tek po zajedničkom neprijatelju spoznajemo tko su nam zajednički prijatelji. U svemu tome samo sami sebi postajemo bitni te i dalje razbijamo glavu pitanjem: "Tko je moj bližnji?" Nadalje, u prići "Srbinje" pisac pri-povijeda o promjeni imena bosanskog mje-sta Foča u Srbinje. To je mjesto gdje su Srbi mučki ubili i zlostavliali muslimane. Zato je apsurdno da mjesto dobije ime koje u svom korijenu ima ime ubojica građana toga gra-dova. To onda postaje svojevrstan lingvistički spomenik zločinu koji je tu počinjen. Autor je time zgrožen, a još zgroženiji je indife-rentizmom Srba i ostalih naroda i ljudi koji za to znaju. Preimenovanjem zločin ne će nestati, ali može pasti u zaborav. "Svojstvo je zla traumatizacija duše, a svojstvo je duše želja da se detraumatizira u blaženom za-boravu. Jer kada ne bismo zaboravljali,

¹⁴ Isto, str. 185.

pogotovo mi ovdje, proljevali bismo danonoćno suze naše gorke i čemerne nad svakim kamenom šireg i daljeg okoliša."¹⁵ Autor se u ovom dijelu pita o granicama laži i ograničenjima đavla, a raspravlja i o čovjeku i Bogu i zaključuje kako su religije "izvedenice našeg iskustva, nipošto božans-kog. Mi koji se u bolima rađamo, u strahu umiremo, u strahu i strasti živimo, mi smo oni koji prostor ovozemaljskog života racionalno doživljavamo relativnim, a iskustveno apsolutnim. Mi živimo i misao i umisljaj."¹⁶

PLANET BOKA

To je posljednji, tj. treći dio knjige. Za razliku od prva dva dijela, može se reći da je ovaj "ležerniji". Bavi se prvenstveno Bokom i Bokeljima. Ovaj dio je dijelom nastao 1993. godine, a dijelom 2004. godine. "Planet Boka" je esej o stanju Boke 1993. godine, točnije o njenom kulturnom i političkom propadanju i potpadanju pod srpski utjecaj, odnosno o gubitku identiteta Bokelja, katolika kojih je sve manje i čija je pripadnost hrvatskom narodu relikt ostatak prošlosti. Autor također s nostalgijom govori o dolasku starih bokeljskih kapetana u Veneciju. Oni su tamo dočekivani s poštovanjem i zavišću, a danas u Veneciji rijetko tko i zna za njih. I tako je tiha smrt ostala jedini izbor za Boku; bez ljudi nema ni onih koji će sačuvati kulturno blago i identitet Hrvata Boke Kotorske.

"Tri bokelske smrti" i "Kapetanova priča" zapravo su kratke priče u kojima je don Branko oslikao sudbine četiriju Bokelja koje je autor osobno poznavao i koji su na njega ostavili traga.

¹⁵ Isto, str. 206.

¹⁶ Isto, str. 219.

Jedna od njih je i njegova teta Irene koja mu je uvijek pričala o svom susretu s francuskom caricom koja joj je omogućila da u teškim trenucima svoje obitelji zaposli brata, a kao glavna misao priče o njenom životu izdvaja se misao same tete Irene o tome kako je život bogatiji i čudotvorniji od maštete. Drugi lik koji je oslikan je don Gracija, svećenik koji je bio župnik u Dobroti i koji je mnogo pomagao u duhovnom sazrijevanju samog autora dajući mu vrijedne savjete, npr. o tome kako se jedino u Krista može pouzdati a ne i u čovjeka, jer on sam po sebi razočarava. Govorio mu je i o pomaganju siromasima i o povjerenju iz ljubavi. Don Gracija je uvijek bio milosrdan, pa čak i u smrti, kako pisac navodi. Treća priča je o posljednjem grofu i grofici u Boki. Oni su bili brat i sestra i nikad se nisu razdvaljali sve do smrti. Osjećali su se kao posljednji, pravi bokeljski plemići i skupljali su sve što su smatrali važnim za očuvanje povijesti Boke: osmrtnice, razglednice, namještaj... Kako je vrijeme prolazilo oni su starili. Najprije je umrla grofica, a onda i grof. Na sprovodu nije bilo nikoga osim nekoliko starosjedilaca koji su došli iz poštovanja. Ova priča bi se mogla shvatiti kao metafora za polagano i tiho umiranje Boke koje je, prema autorovu mišljenju, u vrijeme kad je ovo pisano, bilo neminovno. "Kapetanova priča" kazuje nam priču o čovjeku koji je za vrijeme svog života, ne mijenjajući mjesto prebivališta, živio u šest različitih država. Autor nam ovdje donosi i razmišljanje o prolaznosti kako ljudske, još više političke i zato prenosi kapetanove riječi: "Ne daj se impresionirati povjesnim zvjezdama, jer one gasnu redoslijedom koji doduše nije predvidljiv, ali jeste dinamičan. Samo zvjezdani šar na tamnom nebu

ispratit će te istovjetan kao što te je dočekao kad si stupio u život. No treba duboko ostarat za to shvatit:"¹⁷ Knjiga završava "Božićnom meditacijom" koja je stavljena na kraj da nam probudi novu nadu i radost u tadašnjim, a možemo slobodno reći i današnjim povijesnim trenucima.

"Kurosavin nemir svijeta" je, po mom mišljenju, jedna od onih knjiga koje pojedinca natjeraju da se zamisli nad onim ljudskim vrijednostima koje nikad ne blijede. U vrijeme objavlјivanja ovih kratkih priča i eseja u različitim novinama, zbog životnih prilika u kojima se prostor tadašnje Jugoslavije našao, došlo je do krize tih ljudskih vrijednosti. Potaknut šutnjom pateće većine, don Branko staje u obranu univezalnih vrijednosti. Svaka osoba, bez obzira na nacionalnost, spol i vjeru, zasluguje znati istinu koja se odnosi na nje ga, živjeti bez straha svoja religijska uvjerenja, nadati se svjetlijoj budućnosti, biti voljen i tu ljubav davati drugima, boriti se za svoje ognjište, živjeti u miru sa sobom, svojim prijateljima i svojom obitelji... Smatram da je upravo u tome najveća vrijednost ove knjige koju preporučujem svima koji tragaju za pravim životnim vrijednostima, a potaknem li barem jednu osobu da je pročita bit će to potvrda i širenje nabrojenih vrijednosti. U nadi da će barem netko pročitati knjigu završavam riječima samog autora: "Nekoć netko reče kako budućnost nije ono što znamo i iščekujemo, nego ono nepoznato što nas očekuje - i o tu misao kačimo sve svoje nade."¹⁸

¹⁷ Isto, str. 281.

¹⁸ Isto, str. 260.

Nightfever

Ivan Čotić

“Jer gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima”
 (Mt 18, 20).

Upravo sam te Kristu riječi iskusio na prvom *Nightfeveru* održanom u Splitu prošle godine. Od 19 sati do ponoći ispunjena crkva sv. Frane. Ljudi s različitim potrebama i molitvama. Mladi kao i stari. Svi smo tu zajedno i gledamo prema Njemu, Kristu, koji стоји na oltaru i sakuplja svoj narod oko sebe. A mi, vjernici, pobožno u molitvi dižemo svoja srca prema njemu, uz nadu da nas usliši. A sama činjenica da su sve to uspjeli organizirati hrabri mladi ljudi koji željno očekuju to zajedništvo s Kristom, čini taj događaj još duhovnijim. To je bio prijedlog koji sam mogao steći. Prvi prijedlog s kojim sam zaronio u tu atmosferu molitve. Prijedlog da je On tu. Krist je tu, stoji s nama. Stoji s tobom!

Međutim, ako pogledamo na sam naziv *Nightfever*, bit će nam jasno na što su mlađi iz Kölna mislili kad su 2005. godine pokrenuli taj događaj i nadjenuli mu to ime. Tu “Noćnu groznicu” treba shvatiti u potpuno pozitivnom smislu. Noć je, tijelo osjeća toplinu. Osjeća se ugodno svjetlo koje dolazi od malih toplih svijeća. Ta ugodna vrućina koja se zaista mogla osjećati u Splitu, ne samo zbog ljeta, vidljiva je i u brojnim malim svijećama koje su simbol svakog čovjeka koji je prisustvovao *Nightfeveru* i njegove molitve te večeri. Zanimljivo je da mladi sa svijećama u rukama stoje na ulicama i trgovima u blizini crkve i pozivaju prolaznike da uzmu svjetlo i uđu u crkvu. Nakon ulaska u crkvu pozvani su pokloniti se pred oltarom, pred Presvetim u pokaznici, ostaviti zapaljenu svijeću na za to predviđeno mjesto, prepustiti se molitvi i meditaciji koja može trajati pet minuta kao i če-

tiri sata. Taj ulazak i izlazak stvara dinamiku u crkvi koja ne narušava tišinu i koncentraciju. Ta je dinamika za mene bila znak Duha Svetoga. Znak da je ovaj događaj zaista jedan sveti čin i da će nositi dobre plodove. Ali ne samo to. Tijekom cijele večeri omogućena je isповijed, čak i na stranim jezicima poput njemačkog, engleskog, španjolskog i talijanskog. To mi je pokazalo da je ta prisutna povezanost međunarodna, univerzalna. Samo je jedna želja za istinom. Svi traže taj spas, to odrješenje, taj mir s Bogom i s ljudima. Taj mir među narodima uistinu se mogao doživjeti tu večer.

Bilo je lijepo vidjeti da su to sve uspjeli organizirati i pokrenuti mladi ljudi koji su bili velika srca i puni želje za molitvom i istinom. Neumorno i bez žaljenja, ne s ciljem napuniti crkvu, nego s ciljem pozvati Gospodina u našu sredinu da budemo cijelu večer s Njim. To je svjedočanstvo bilo presudno. Velika je to bila večer koju sam mogao doživjeti i ovim putem želim zahvaliti svima koji su sudjelovali i pomagali da se taj duh i toplina molitve rašire u Splitu i donose svoje plodove. Na početku i na kraju na umu su mi bile misli iz Matejevog evanđelja. Kad je sve završilo i kad su se prve svijeće počele gasiti, nije se gasilo i njihovo značenje. Ta večer bila je toliko puna molitve i zajedništva da se moglo reći: “I evo, ja sam s vama u sve dane – do svršetka svijeta” (Mt 28, 20).

Kršćanski odgovor pred zahtjevima modernog doba

Denis Bogdan

Uovom radu želim progovoriti o odnosi su kršćana spram nevolja siromaštva. No, ovdje ne mogu iznositi iscrpne analize pa ču pitanje obraditi tek u grubim crtama. Smatram da je ono uvijek aktualno i za svaku dobu vrijedno posvješčivanja, jer se često olako zabacuje u ime neke pojmovno ispravnjene *l'orthodoxie chrétienne*. Ovaj rad se ponajprije odnosi na situaciju Latinske Amerike, Afrike i Oceanije, ali njegovi smjerokazi vrijede, kako za nas u Hrvatskoj, tako i za kršćane svih područja. Ukratko ču navesti uzroke današnje nejednakosti, zatim ču progovoriti općenito o siromasima¹ kojih je sve više i dati neke smjernice za kršćansko djelovanje. Svjestan ograničenja pristupa ovoj temi, nadam se da će ponuđeni prikaz - ili bolje rečeno pokusaj - moći biti od koristi.

1. PITANJE SIROMAHA

1.1. Uzroci nejednakosti

U zaglušujućem medijskom govoru i programu počesto se uobičava govoriti o "pravu", "pravdi", "ljubavi" i "slobodi za sve", tako da se pričinja kako smo "svi" nad-humanisti okrenuti prema "malome čovjeku". Ali s malo tankočutnosti može se uočiti da svi ti izrazi *in praxis* zjape pred ponorom: tek su obična krinka da svoj sebični ne-angažman i nezanimanje za pro-

bleme čovjeka-do prebacimo u apstraktnu raspravu. A da su isti mnogo puta bili zlorabljeni i time rezultirali neizmjernom štetom, prošla su desetljeća jasno pokazala. Ovo napose vrijedi kad su u pitanju siromasi. Jer, ako se, kako je prethodno rečeno, svi zanimamo za prava sviju, što je dovelo do ovakve bijede koju se nikakvim smicalicama i zamagljivanjima ne može zanijekati?

Korijeni problema sežu još od vremena prosvjetiteljstva 19. stoljeća. S pojavom moderne industrije raspadaju se stare društvene strukture čime je porast radnika koji žive od vlastitih prihoda doveo do velikih promjena društvenog obličja. Od tada naovo temeljno je problemsko pitanje odnos kapital - rad. Proizvodne strukture i kapital - moći u rukama malog broja pojedinaca - dovode do obespravljenja radničke klase i njene pobune. Izuzev ponekih iznimki, i sama je Crkva sporim koracima dolazila do svijesti da za uspostavu pravednijeg društva treba iznijeti nove smjerokaze.²

Kao odgovor tada se javljaju razne skupine, udruge, savezi i nove redovničke zajednice u borbi protiv siromaštva, bolesti i oskudnih uvjeta obrazovanja. Od tada pape izdaju razne enciklike i time se razvija socijalni nauk Crkve. Pojavljuje se i marksizam koji rješenje svih društvenih pitanja naivno vidi u revoluciji nakon koje bi uslijedila kolektivizacija sredstava proizvodnje. No to je propalo i za danas je potrebno iznaći nove smjernice.

¹ U biblijskom govoru siromah ima nekoliko značenja. Načelno se mogu izvući tri podjele: 1) siromasi duhom 2) poniženi, 3) prosjaci bez svojine. U našem govoru, pojам se uglavnom odnosi na ovo treće značenje jer je ono najalarmantnije, mako ne bez doticaja s prve dvije.

² Usp. BENEDIKT XVI., *Deus caritas est – Bog je ljubav*, KS, Zagreb, 2006., str. 41.

Time se socijalni nauk iskazuje kao nezaobilazan i vrijedeći put za sve koji dijele brigu za čovječanstvo i svijet.³

1.2. Krajolik od krikova

Recimo sad nešto konkretno o siromašima. Današnji svijet proživljava rapidnu i duboku socijalno-kulturnu preobrazbu koja je dovela do velikih poremećaja među zemljama i krajevima. Čovjek je svjestan nejednakosti glede preobrazbenih procesa i zbog brze komunikacije lako može usporediti svoj položaj s položajem drugih. Te procese preobrazbe usmjeruje k postizanju temeljnih općeljudskih težnji: slobode, dostojanstva i samopotvrđivanja.⁴

Stanovnici siromašnih zemalja znaju da je za užasne uvjete života najčešće kriv nametnut oblik društvenih odnosa. No, siromasi nipošto ne žele imitirati bogate zemlje i tako riješiti problem, jer vjeruju da je njihovo 'dobro življenje' plod *prisile i nepravde*. Iz toga proizlazi njihovo imperativno "da" prevladavanju materijalne oskudice, ali izgrađujući humanije društvo.⁵

³ Usp. *Isto*, str. 42-43.

⁴ Usp. G. Gutierrez, *Teologija oslobođenja*, KS, Zagreb, 1989., str. 23.

⁵ Usp. *Isto*, str. 24.

Tako možemo govoriti o svijetu obilja (Sjever) *contra* "raspetog Juga". Bogatiji Zapad može se koliko god hoće nazivati demokratskim, pluralističkim ili pak globalnim, no zagrebački ispod površine, uočava se da je *u velikoj mjeri uronjen u vlastiti san 'okrutne nečovječnosti'* jer ili zanemaruje, zataškava ili nastoji kozmetički uljepšati stvarnost koja je zastrašujuća pritom snoseći nemalu odgovornost za takvo stanje.⁶

Naime, *siromasi ovoga svijeta koji su često rezultat kršenja dostojanstva ljudskog rada*⁷ mogu kucati na vrata onih koji žive u preobilju, no njihova će im se vrata teško otvoriti jer njeni ukućani više ne mogu prepoznati *ono ljudsko*.⁸ A da pobliže ocratamo *hybris* tog svijeta, dovoljno je spomenuti začudnu paradoksalnu realnost da na SAD, Europu i Japan otpada potrošnja toliko enormne količine sredstava, sirovina i energije da nikako ne može ostati dovoljno za prehranu ostatka svijeta!⁹

Shodno tome, iako se danas govoriti o toleranciji, dijalogu i solidarnosti, to se ipak svodi na i suviše sebično i jednostrano pritjecanje u pomoć onome tko je u potrebi, no na dulje staze od toga nema puno koristi. Nama je potrebno nešto sasvim novo: civilizacija siromaštva koja će, proizlazeći iz siromašnih (tj. duha Isusova) uroditи vrjednotama sposobnima ukloniti dogmu o isključivoj brizi za bogatstvo.¹⁰ Izgrađivanje takve civilizacije prvenstveno spada na Crkvu koja bi to uvijek trebala imati pred očima.

⁶ Usp. J. Sobrino, *Izvan sirotinje nema spasenja. Mali utopijsko-proročki pogledi*, Ex libris, Rijeka, 2011., str. 31.

⁷ Usp. BENEDIKT XVI., *Caritas in veritate – Ljubav u istini, Enciklika o cjelovitome ljudskom razvoju u ljubavi i istini*, KS, Zagreb, 2009., str. 109.

⁸ Usp. *Isto*, str. 126.

⁹ Usp. J. Sobrino, *nav. dj.*, str. 36.

¹⁰ Usp. *Isto*, str. 50.

POSLANJE I PERSPEKTIVE KRŠĆANA

Pošto smo ukratko prikazali složene prilike našeg vremena, predstoji nam kazati nešto o smjernicama za vedriju budućnost. Zanima nas što mi kao kršćani možemo učiniti.

Prvo uočimo i priznajmo: kršćani su često bili i jesu sukrivci za nepravedno stanje potlačenih i siromašnih. Poglavitno zato jer se pred nevoljama svijeta češće povlačimo u *strukture* radi samoočuvanja, a prostor djelovanja olako prepustamo drugima. Radije pribjegavamo *opuštenoj* rezignaciji ili zazivanju pročišćavajućeg *ognja s neba* (usp. Lk 9, 51-55) koji bi tobože sam od sebe sve riješio. Kako tzv. globalizacija dobiva sve složeniji izgled, tim smo više imunizirani od boli, patnje i smrti *nедužnih, potlačenih i poniženih*, i prebacujemo se u irealni svijet.

No, zaboravljamo da upravo siromaši čine većinu čovječanstva te da se upra-

vo oni nalaze u samom središtu evanđelja. Dakle, siromašne moramo staviti u središte kršćanstva. J. Sobrino će tako - pozivajući se na konferenciju u Medelinu - govoriti o "preferencijalnoj opciji za siromašne".¹¹ Baš tu "opciju" često se zanemarivalo ili ublažavalо, iako ona ima svoje teološke temelje, jer zauzeti se za siromašne ujedno znači biti *progonjen, ocrnjivan, napušten od prijatelja*, često znači položiti i vlastiti život a to je zahtjevno... No, treba ljubiti sve jer sam Gospodin Isus nije bio isključiv. Moramo ustati u obranu siromašnih,¹² jer vidimo da to *institucije* same po sebi ne mogu, tako da je *cjeloviti ljudski razvoj poziv* da svi ponaosob *slobodno i solidarno preuzmu odgovornost*.¹³

Time vrijedi sljedeće: ni Crkva kao zajednica vjernika, uključujući napose teologe, ne bi se smjela isključivo baviti *epistemološkim* pitanjima već se *lucidno i kritički* postaviti prema *ekonomskim*

¹¹ Usp. *Isto*, str. 187.

¹² Usp. *Isto*, str. 188-190.

¹³ Usp. *Caritas in veritate...*, str. 18.

*i socijalno-kulturnim uvjetovanostima.*¹⁴

Istinski nasljedovatelji Isusa Krista trebali bi se što više angažirati za ostvarenje kraljevstva Božjeg u povijesti, no ne zagubivši se u suludom aktivizmu već objedinjujući i *praxis i gratia*.¹⁵

Potrebno je prebaciti se u stvarnost s voljom za istinu, milijunima mučenika diljem svijeta nadjenuti vlastito ime i učiti se od njih spominjući ih se, suosjećati s patnjom velike većine siromašnih ljudi i proročki osuđivati nepravdu koja je zato krija, živjeti vlastitu slobodu koja nikoga ne porobljava i zahtijevati slobodu svih ljudi. I ono najteže: svakodnevno i do kraja preuzimati breme povijesti na sebe, u svim okolnostima biti radostan što smo svi braća i sestre te naposljetku izaći iz sebe.¹⁶

“Raspeti Jug” u tome nam može biti ispit savjesti, jer upravo on nam pruža pogled na *apsolutno*. Spram Sjevera čiji je slogan “lagodan život i brzi uspjeh” i koji ubija apsolutno, Jug ga predstavlja i štiti: to nam svjedoči svakodnevna smrt dvadesetpetero djece od gladi koja se mogla sprječiti. Zahvaljujući “vidljivom” apsolutu - gladi - možemo naučiti osluškivati “nevidljivi” apsolut – Boga. Zahvaljujući Jugu, mnogo je teže apsolutizirati ono što nije apsolutno, npr. iz sebičnih prohtjeva apsolutizirati liturgiju, tehnologiju itd. Time ćemo se okretati navještaju Boga siromašnih i potlačenih jer: “slava je Božja poživjeli i siti siromah”.¹⁷

ZAKLJUČAK

Nadam se da sam ispunio polazišni naum i da će sve napisano uroditи plodom u dušama kršćana, napose studenata teologije. Svemu što sam iznio u ovom radu može se prigovoriti jednostavni “horizontalizam”, ali moram reći da je veći nglasak na odnos čovjek - čovjek samo zato jer se taj vid većma zaboravlja zbog inercije duha. Pokazao sam kako nije dovoljno samo moliti za uspostavu Kraljevstva, nego i biti pozoran na povjesna zbivanja i znati reagirati u dатој situaciji. Ne može se navještati Isusa Krista igrajući igrice na *iPhoneu* ili pobožno snivajući, već je nužno početi od sebe i mijenjati se: postajati “Božjim gradilištem” (Guardini) i tako biti *sol zemlje i svjetlo svijeta* (usp. Mt 5, 13-14).

Ne možemo sve prepustiti drugima i misliti da smo time što smo kršćani zaštićeni od svega, jer siromaha ima u različitim oblicima. Završavam s lijepim i poticajnim riječima pape Benedikta XVI. iz njegove enciklike *Caritas in veritate*: “Danas su prijeko potrebbni kršćani čije su ruke u molitvi uzdignute k Bogu i koji znaju da se do autentičnog razvoja dolazi jedino preko ljubavi u istini. To znači oslanjanje na božansku providnost i milosrđe, ljubav i praštanje, odricanje od sebe sama, prihvatanja bližnjega itd. Samo tako može se ostvariti samopromjena i život na zemlji učiniti ‘božanskim’ i *dostojnjim čovjeka*, a odgovornost leži i na čovjeku i na Bogu.”¹⁸

¹⁴ Usp. G. Gutierrez, *Teologija oslobođenja*, KS, Zagreb, 1989., str. 17-18.

¹⁵ Usp. J. Sobrino, nav. dj., str. 191-193.

¹⁶ Usp. *Isto*, str. 50.

¹⁷ Usp. J. Sobrino, “Temelj svih crkvenih služba: Služenje siromašnima i žrtvama u Svijetu sjevera i Jug”, u: *Concilium. Međunarodni teološki časopis* 46(2010) 1, str. 16.

¹⁸ Usp. *Caritas in veritate...*, str. 131.

Religija i znanost od antagonizma do dijaloga

Mario Lolić

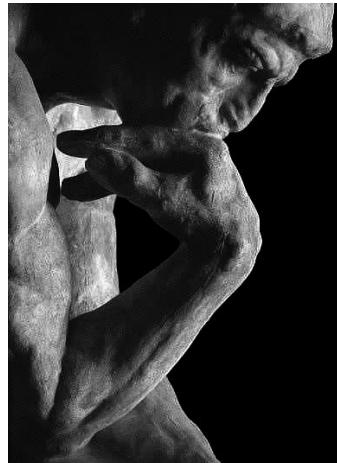
Uovom radu želim prikazati turbulentan odnos religije i znanosti kroz povijest, a u ovom prikazu želim izdvojiti najpoznatiji slučaj tog odnosa, slučaj *Galileo Galilei*.

Pojam religija preuzet je iz latinskog jezika, dolazi iz glagola *religere* što znači ponovno čitati i promišljati. Tokom povijesti pojma religija je poprimio različita značenja te nema neke općenite definicije religije. Ali ipak, možemo reći da je religija pokušaj da se objasni porijeklo nečeg što je neobjašnjivo na prirodan način. Mnogi prihvataju definiciju koja glasi da je religija organizirani sustav vjerovanja i bogoslužja koji stavljaju Boga u središte.

Pojam znanosti dolazi od grčke riječi *episteme* što znači razumijevanje ili spoznaja. Znanost je objektivno, sistematizirano znanje o zakonitostima, činjenicama, pojavama i njihovim vjerovatnjim uzrocima.

Religija i vjera

Prvenstveno bih želio pojasniti ova dva pojma koja se često mijesaju i koja znaju dovesti do zabune. Religija je mnogo veći pojam od vjere. Pojam vjera spada u religiju kao njen sadržaj, a vjera je unutarnji čin religioznosti. Možemo reći da je religija javni način pokazivanja vjere u Boga. Tim činom Boga priznajemo, slušamo njegovu riječ i štujemo ga. U današnjem su svijetu religije kritizirane. Te kritike dolaze od ateizma, racionalizma, agnosticizma te od raznih političkih režima u kojima je u prošlosti, a i danas, prednjačio komunizam.

Komplikirani odnos religije i znanosti

Povjesna je činjenica o utjecaju religija na stvaranje ljudske kulture diljem svijeta, ali isto tako, činjenica je da znanost obogaćuje ljudsku kulturu sa svojim spoznajama i otkrićima.

Samim time, nekako je prirodno da su religija i znanost u nekom posebnom odnosu kroz cijelu ljudsku povijest. I kao u svakom odnosu, dolazi do trzavica i problema.

Kad ulazimo u problematiku iz kršćanske perspektive, iskaču tri točke: slučaj Galileo Galilei, Darwinova teorija evolucije, te na kraju, veliki papa Ivan Pavao II. koji je dao veliki doprinos dijalogu i približavanju religije i znanosti. Isto tako, ovaj se odnos može promatrati kroz pojavu modernog ateizma u 17. stoljeću, antiklerikizma u 19. stoljeću, te kroz početak 20. stoljeća u kojem se polako počinje buditi zanimanje Crkve za modernu znanost, te zaključno, odnos prema znanosti poslije Drugog vatikanskog sabora.

Pogledamo li kontekst prošlih vremena, možemo znanost vidjeti kao napast religije i teologije, te je u tome Crkva zauzela apologetski stav, a tek u zadnjim desetljećima 20. stoljeća počela razvijati dijaloski odnos. U zadnja dva desetljeća iskristalizirala su se dva stajališta o odnosu religije i znanosti. Prvo stajalište je da su znanost i religija potpuno odvojene stvarnosti te da imaju različito područje djelovanja, da nemaju utjecaja jedna na drugu. Jednostavno rečeno, znanost istražuje *kako*, a religija odgovara na pitanje *zašto*? Ako prihvatimo ovakav stav, tada prihvaćamo da postoje dvije istine, znanstvena i religiozna, istina razuma i istina vjere. Iz toga se rađa dodatno pitanje: "Koja je prava istina?"

Drugo stajalište zastupa teoriju da su razum i vjera različiti pogledi koji se ne isključuju nego se nadopunjaju, te oba trebaju čovjeku. Ovo stajalište je poznato iz daleke povijesti, od sv. Augustina i Galilea. Ovo stajalište je posebno razradio papa Ivan Pavao II. u svojoj enciklici "Fides et ratio" (Vjera i razum) i u njoj su sabrani današnji stavovi Crkve o odnosu religije i znanosti. Ta enciklica je rezultat tog napetog odnosa kroz povijest. Treba naglasiti da brojni znanstvenici i deklarirani ateisti prihvaćaju i slažu se s tom enciklikom. Papa Ivan Pavao iznosi stav da nema prave vjere bez razumske spoznaje te da trebamo vjerovati kako bismo mogli razumjeti.

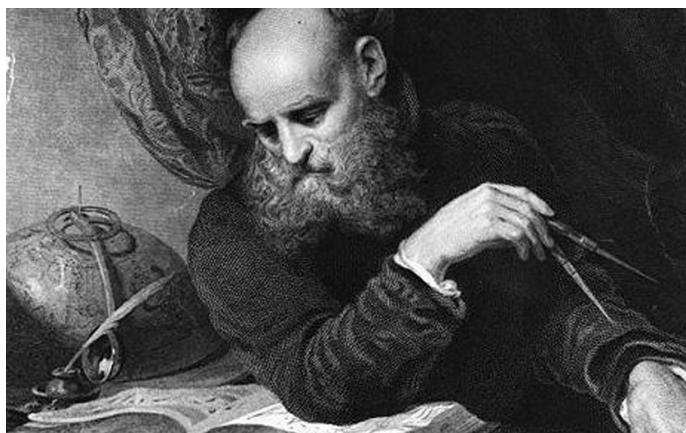
Vjera traži razum je temeljna postavka.

U dalnjem ču tekstu prikazati najpoznatiji slučaj iz ovog odnosa, slučaj *Galileo Galilei*, njegov tijek i posljedice na razvoj odnosa vjere i razuma.

Galileo Galilei (1564. – 1642.)

Galileo Galilei je bio talijanski matematičar, fizičar, astronom i filozof koji je u znanost o prirodi uveo matematičko-eksperimentalnu

metodu te se smatra ocem moderne prirodoslovne znanosti. Ipak, njegova popularnost među generacijama ljudi proizlazi iz njegovog sukoba s Crkvom te zbog procesa koji se vodio protiv njega i, na kraju, osude. Želi ga se proglašiti simbolom i mučenikom znanosti. No, kada se postavi pitanje zbog čega je stvarno osuđen, kod mnogih ljudi prevladavaju predrasude i nepoznavanje činjenica i okolnosti iz tog doba. Upotrebljavajući svoju matematičko-eksperimentalnu metodu, Galileo je ostvario svoja fizikalna i astronomска otkrića. Velik događaj za njegov život i buduće djelovanje je otkriće teleskopa. Mnogi su znanstvenici promatrati zvijezde, ali samo je Galileo imao posebnu moć promatranja i opažanja detalja koje drugi nisu vidjeli. U svojoj kreativnosti i genijalnosti, Galileo je konstruirao svoj vlastiti teleskop. Krenuo je u promatranje neba i prvo je proučavao Mjesec. Poslije Mjeseca, uslijedio je Jupiter. Potom je 7. siječnja 1610. godine ugledao tri točke u neposrednoj blizini tog planeta. Iduću večer je primijetio da se njihov položaj promijenio. Dana 10. siječnja 1610. godine ugledao je dva mjeseca, a nekoliko dana poslije četiri. Zaključio je da je riječ o Jupiterovim mjesecima koji u svojoj putanji oko Jupitera stoe u velikoj opreci prema temeljnim Aristotelovim prepostavkama prema kojima sva nebeska tijela kruže oko Zemlje. Galileo je sve više shvaćao da su njegova otkrića do kojih je došao promatranjem kroz teleskop u skladu s Kopernikovim heliocentrizmom u kojem se planeti gibaju oko Sunca. Želio je to svoje uvjerenje u ispravnost heliocentrizma podijeliti s cijelim svijetom. Držao je predavanja po cijeloj Italiji nastojeći uvjeriti što više ljudi u svoju teoriju. Njegova predavanja su bila plodonosna, ali problematična, pogotovo za Crkvu toga vremena. Otvoreno je napadao tadašnje jedino priznato Aristotelovo naučavanje koje je tada bilo u skladu s vjrom Crkve.

Imajući to u vidu, Crkva je morala reagirati jer su vjernici već bili dovoljno uznemireni. Malo po malo, rasprava je iz astronomije i fizike prešla u tumačenje Biblije, na područje teologije.

Galileo je imao na svojoj strani i ljude iz crkvenih krugova, napose isusovce, koji su ga školovali. Pomogao mu je karmeličanin Carmeo Foscarini knjigom *O mišljenju pitagorejaca i Kopernika*, u kojoj tumači da se citati iz Biblije ne mogu upotrijebiti doslovno protiv Kopernikovog sustava. Imao je prijatelje i u Rimu, kardinale Dal Montea, Bellarmina i Barberiniju koji će poslije postati papa Urban VII. Svi su ga savjetovali da piše kao astronom i fizičar ali da se odmakne od teologije, te da svoje stavove iznosi i hipotetski i da tada neće biti problema. Galileo to nije želio prihvatiti. Želeći obraniti svoje stavove, Galileo se početkom 1615. godine uputio u Rim ne znaajući da je proces protiv njega već u stvarnosti počeo. Prvi proces protiv Galilea odvijao se između 19. veljače i 3. ožujka 1616. godine. Na zapovijed pape Pavla V. formirana je komisija od jedanaest teologa koja je morala utvrditi točnost Galileovih tvrdnji. Galileo se u potpunosti podvrgnuo odredbama tog procesa. Donesena je odluka

protiv kopernacionizma i na taj je način dovršen prvi proces protiv Galilea.

Nastupilo je sedam godina tišine i primirja. Tako je Galileo 1623. godine napisao djelo *Il Saggiatore (Ispitivač zlata)* koje je posvetio kardinalu Barberiniju, svom podupiratelju, koji je te iste godine postao papa Urban VII. U idućoj godini njih su se dvojica više puta sastajali te je Galileo pokusao uvjeriti papu u heliocentrični sustav dokazom o plimi i oseci, ali nije uspijevao.

Galileo je 1629. godine dovršio manuskript na kojem je radio preko dvadeset godina pod nazivom *Dialogo sopra i due massimi sistemi del mondo (Dijalog o dva najveća sustava svijeta)*. Poslao je to djelo glavnom vatikanskom teologu kardinalu Riccardinu koji je bio zadužen za davanje dozvole za tiskanje tiskanih djela. Kad je kardinal pročitao to djelo, jako se zabrinuo jer je bilo očito da se Kopernikov sustav predstavlja kao definitivna istina i činjenica te je zatražio od Galilea da u predgovoru i zaključku naglasi da je to ipak sve hipoteza. Galileo je pristao na izmjene, ali ih poslije nije napravio. Dobio je dozvolu za tiskanje. Djelo je napisano na talijanskom jeziku tako da bi ga što više ljudi moglo pročitati i razumjeti, te u formi dijaloga u kojem tri prijatelja razgovaraju i u kojem svaki zastupa svoj

teoriju. Kada je papa Urban VII. saznao što je istinski sadržaj tog djela, osjetio se izigranim i prevarenim, jer ga je Galileo držao u uvjerenju da se drži njegovih savjeta i uputa, te na kraju, što nije izmijenio tekst kako se prethodno dogovorio.

Galileu je upućena naredba da se 19. studenog 1632. godine pojavi u Rimu na sudu inkvizicije, ali on je to odgodio pravdajući se starošću i bolešću. Ipak, papa Urban VII. je naredio da ga se dovede prisilno i na vlastiti trošak u Rim. Iznesene su mu dvije optužbe: predstavljanje Kopernikovog sustava kao činjenice, a ne kao hipoteze, te prešućivanje opomene koju mu je bio uputio kardinal Bellarmin 1616. godine.

Galileo se pokušao braniti, ali inkvizicijski sud je ignorirao bilo kakav pokušaj njegove obrane. Donesena je odluka o zabrani njegovog djela te su ga proglašili sumnjivim zbog hereze. Da bi izbjegao veće posljedice, Galileo je morao napisati i javno pročitati odreknuće od svojih teza na talijanskom jeziku. To je i učinio, na koljenima, s rukom na Evandelju, 22. lipnja 1633. godine, u velikoj dvorani crkve Santa Maria Minerva.

Nakon toga, papa Urban VII. mu je dopustio da se vrati u svoju Firencu gdje mu je bilo dopušteno i dalje se baviti znanstvenim radom. Poslije takve presude, prirodoslovna je znanost doslovce morala u izgnanstvo, napuštajući katoličke zemlje od juga prema sjeveru. Time je, na veliku štetu Crve, prigušena rasprava između religije i znanosti.

Galileo je do kraja svoga života patio zbog poniženja i uvrjeda koje je doživio na tim procesima, ali kao vjerni vojnik Crkve trudio se teške udarce subbine prihvati, izdržati i preboljeti. Umro je 8. siječnja 1642. godine u 77. godini života.

Heliocentrična slika svijeta bila je opteretljiva među znanstvenicima, a slučaj *Galileo Galilei* će u nadolazećim stolje-

ćima stvoriti velike probleme Crkvi. Ali, taj problem je Crkva malo po malo rješavala, počevši s izdavanjem svih Galileovih djela 1741. godine. Poslije toga, veliku je stvar značila izgradnja Papinske zvjezdarnice u Vatikanu 1891. godine. U ovo novije vrijeme, nepravdu prema Galileu nastojaо je ispraviti veliki papa Ivan Pavao II.

Na njegovo inzistiranje 3. srpnja 1981. godine formirana je komisija za slučaj *Galileo Galilei* koja je morala ispitati sve dokumente i dokaze što su ostali iz tih prošlih vremena. Svoj su sud konačno dali i predali izvješće papi Ivanu Pavlu II. na audijenciji za članove Papinske akademije znanosti 31. listopada 1992. godine.

Umjesto zaključka

Slučaj Galileo je najbolji primjer turbulentnog odnosa religije i znanosti. Izvlačeći pouke iz tog slučaja, najbolje je pročitati riječi pape Ivana Pavla II. kao smjernice za budućnost:

“Znanost i vjera imaju potrebu jedna za drugom, a njihove opcije ne uključuju izolaciju. Kršćani, poput svih drugih ljudi, prihvataju dominantne ideje o svijetu koje su danas oblikovane znanošću. Valja znati hoće li to oni učiniti na kritički način ili pak bez refleksije, s dubinom i uravnoteženošću ili pak s onom površnošću koja sramoti evanđelje i koja nas bruka pred povijesu. A znanstvenici pak, poput svih ljudskih bića, trebaju donositi odluke o onome što u krajnjoj liniji daje smisao i vrijednost njihovu životu i njihovu radu. Oni će to činiti dobro ili loše, s pomoću dubinske refleksije pri postizanju koje im teološka mudrost može pomoći, ili pak nedopušteno apsolutizirajući svoje rezultate s onu stranu pravednih i razboritih granica.”

Religijska poslušnost

Mate Milas

Ima li većeg apsurda nego se zvati dijete Božje, a na vratu imati čitav niz ljudi, zvanih poglavarima, okićenih titulama od profesora, dekana, župnika, biskupa do Svetе Stolice. I što je još gore, svaki od njih te može pritisnuti svojom vizijom volje Božje od tebe očekujući da to prihvatiš zdravo za gotovo, makar se očito radilo o njegovoj osobnoj volji ograničenog ljudskog uma. Očito kršenje osnovnih ljudskih prava. Tako otrprilike možemo reagirati u prvom susretu s religijskom poslušnošću.

U svom sam životu na više načina okusio bit religijske poslušnosti, bit odricanja svoje vlastite volje. No, možda najviše dok sam bio u novicijatu kao franjevački kandidat. U okruženju tištine i samoće, a ne kolicinom svoje braće svoje sam "ja" bacao u krilo i ruke svoga meštra. Nije bilo lako, a niti, iskreno, 100% samovoljno. Većina tih stvari bila je preko volje, čisto "reda radi". Navlačio sam masku svoje navodne poslušnosti i poniznosti, a u sebi sam gorio, kuhao. Taj "ja" me neprestano pozivao na bunt, bunu, na bijeg. I dan danas se moj mali ego buni na neke odluke, zapovijedi i propise. Udara me, tuče me. A dosadi mi ga stalno trpjeti, pa ga koji put i poslušam pa neku zapovijed zanemarim, zaobiđem.

Poslušnost. Na prvu ruku mi se činio kao najlakši od zavjeta. No, on to na kraju apsolutno nije. Dapače, iziskuje od nas naše svakodnevne bitke sa nama samima, iziskuje česta i naizgled bespotrebna odričanja. Zašto to? Zašto ovo? Zašto ono? Zašto i zašto? Uvijek sam imao neku zamjerku na zapovijedi svojih poglavara, ali

uistinu, uvijek. Najčešće pitanje moga "ja" jest: "Zašto baš ja?" Toliko bunta i danas u meni vrije i gori. Neprestano slušamo i čitamo o uzorima svetosti. Meni najbliži i najpoznatiji redovnik-svetac jest sveti Franjo Asiški. Uzor poniznosti i poslušnosti, utemeljitelj Reda manje braće, prozvan i "alter Christus". On je bio poglavар, ali sve je radio. On je bio poglavар, ali tako sebe nije zvao. On je bio poglavар, ali je bio najmanji. On je bio poglavар u punom redovničkom smislu.

U Svetom pismu na više mesta susrećemo kako Isus govori o poslušnosti i služenju. Bitno je naglasiti kako poslušnost bitno podrazumijeva i pojam služenja. Krista su u početku kršćanske misli i nastajanja Crkve nazivali *slugom* što svjedoči i apostol sveti Petar u *Djelima apostolskim* 4, 30 : "...*po imenu svetoga Sluge tvoga Isusa..*" i sveti Pavao u poslanici Filipljanima 2, 7: "...*uzevši lik sluge, postavši ljudima sličan...*" , kao i apostolski otac Klement Rimski u *Poslanici Korinćanima*. A evo i nekih Isusovih riječi iz Svetog pisma, tj. iz Matejeva evanđelja o poslušnosti, služenju:

Matej piše u 18, 1-4: *U onaj čas pristupe učenici Isusu pa ga zapitaju: "Tko je, dakle, najveći u kraljevstvu nebесkom?" On dozove dijete, postavi ga posred njih i reče: "Zaista, kažem vam, ako se ne obratite i ne postanete kao djeca, nećete ući u kraljevstvo nebесko. Tko god se dakle ponizi kao ovo dijete, taj je najveći u kraljevstvu nebесkom."*

U 20. poglavlju (25-28) čitamo: *Zato ih Isus dozva i reče: "Znate da vladari gospoduju svojim narodima i velikaši njihovi drže ih pod vlašću. Neće tako biti među*

vama! Naprotiv, tko hoće da među vama bude najveći, neka vam bude poslužitelj. I tko god hoće da među vama bude prvi, neka vam bude sluga. Tako i Sin Čovječji nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge.”

U 23. poglavljtu (10-12) Matej piše: “*I ne dajte da vas vođama zovu, jer jedan je vaš vođa - Krist. Najveći među vama neka vam bude poslužitelj. Tko se god uzvisuje, bit će ponizan, a tko se ponizuje, bit će uzvišen.*”

Poslušnost. Teško je bez kolutanja očiju reći: “*Hoću!*” Ma koliko god mi možda i bili pobožni vjernici, svatko od nas je barem koji put zakolutao očima pred nekom zapovijedi. Zašto? E, pa to je ono malo, majušno “*ja*”. Ono nikad ne odustaje, ono uvijek bocka i dosajuje. Vjerujte mi, nikad ni ne će prestati. Mi bismo trebali biti ti koji će ga ugušiti izvršavanjem zapovijedi bez kolutanja. Oprijeti mu se, njegovoj podlosti i pokvarenosti. Istina, teško je, tu borbu vodimo svaki dan. Ljudi smo i koliko god želimo ovo što želimo – biti pravi vjernici – toliko je ono “*ja*” u nama dovoljno veliko da tog vjernika muči na bilo kakav način samo da se ne ponizava, da ne služi. Poniznost je ta koja se prva mora u nama oblikovati kako bismo bez te bune u sebi slušali, jer teško je ponizno prihvati

titi služenje. To su učinili Krist, Blažena Djevica Marija, apostoli i sveci. Poslušnost je najizravnije vezana s obavljanjem istinske svrhe svake religijske zajednice. Poslušnost kojom se vjernik suobličuje Kristu Gospodinu, koji je svoje poslanje izvršio poslušnošću Ocu, ujedno je i kritika današnjem apsolutiziranju slobode kojom se moderni čovjek želi poštoto-poto neovisno ostvariti. Svjesni smo mentaliteta ovoga svijeta i to je “uvučeno” u nas, htjeli mi to ili ne htjeli. Mentalitet svijeta – potpune slobode – ušao je i u religijske zajednice. Ta sloboda, ako je uopće tako možemo nazvati, za sobom vuče i izraziti individualizam koji nagriza religijske zajednice.

Moglo bi se činiti da je idealan vjernik onaj tko je

do te mjere ponizan i poslušan da mu je “*sve ravno*” i da se kotrlja kamo god ga poglavari gurne. Naprotiv, religijska poslušnost prepostavlja angažirane osobe, spremne mudro upotrijebiti slobodu, razum i volju. Prihvaćaju poslušnost jer su svjesne da im je darovano sve što jesu, imaju ili posjeduju. U pitanju je ljubav. Na kraju bih završio citatom poznatog isusovca Anthony de Mella: “*Poslušnost obdržava pravila, ali ljubav zna kada ih treba prekršiti.*”

Studentski katolički centar

Ivan Vrlić

“Nikog doma. Zavaljen na kauču gledan televiziju i grickan čips. Piva u ruci. Na radiju Thompson, Lijepa li si. Ma, ima li lipšeg života od ovoga?! Aaaaaah... Divota! ... Evo i vijesti... Obama potpisa Zakon o zaštiti Monsanta i sad će ti zloglasni genetičari imat imunitet od sudske tužbe. Truju svit i nikom ništa! Odlično! A vidi ovih naših. Uvik isto - umjetna oplodnja, spolni odgoj i homiči. Koji smo mi retardirani svit! Najveća tolerancija bi bila da se pobije cila Crkva! Onda više niko neće kljucat nad glavama ovih glavešina. Pa će nestat i ovo malo dobra na svitu... i svi će lipo ravno u paka. Vrhunski! Sad san se cili snerva... Koji su to likovi? Ma da imaju imalo soli u glavi... Ma da san ja na njihovon mistu... Uf! ... a šta ja tu mogu... ko će mene slušat... Lako Francuzima, njih ima 65 milijuna, pa ih se nađe nekoliko pametnih i dovoljno ludih za prosvjedovat! A ovdi... ja ovdi ne mogu naći priku koji će s menom na misu dva puta zaredon! Ma! Iden leć...”

Naravno da ovo nije prvi nastavak katoličke sapunice niti uvod u neku monodramu. Ovo je samo prikaz situacije u kojoj se često znamo naći kada vidimo nepravdu. Ljutimo se, a ne vidimo što mi tu možemo napraviti. Ili jednostavno nemamo pravog poticaja (da ne kažemo da nam se ne da).

Iako sami možda ne vidimo kako i što učiniti, mogućnosti postoje. Jedna od svim legitimnih, dapače, i jako poželjnih mogućnosti djelovanja u suvremenom svijetu je udruga. Danas je potpuno normalno, često puta i najefikasniji način funkcioniranja, oformiti pravno udruženje u

svrhu zauzimanja i zaštite određenih interesa. Tako ekipa koja se želi baviti stolnim tenisom osniva svoj klub; ljubitelji znanstvene fantastike osnivaju svoje udruženje; nudisti svoje društvo; feministkinje, homoseksualci i borci za prava životinja svoje udruge... Na taj način svatko od njih preko formalne organizacije može imati više utjecaja i na širou društvenu zajednicu i na vladajuće instance. Ako se dakle, među ostalima, mogu udruživati i oni koji djeluju protiv nauka Crkve, financirati se iz državnih i europskih fondova te suvremenim sredstvima voditi žestoku borbu za svoje ideje, zašto i Crkva ne bi učinila takav korak?

Upravo na temelju takvog razmišljanja nastao je Studentski katolički centar, skraćeno Skac. Kako neki već znaju, pater Luka Rađa je osnovao Skac Palmu u Zagrebu, a u intervjuu za Slobodnu Dalmaciju izrazio je želju i za splitskim: “Osnovat ću splitski Skac. I napravit ću kamp na Svilaji, vodit ću mlade u moje rodno Ogorje!” Ne znajući za njegovu izjavu, kod jedne skupine mladih laika u Splitu neovisno se rođila ista ideja pa je tako nedavno osnovan i Skac_St.

Što je Skac? Zamislite jedan centar, fizički prostor namijenjen prvenstveno studentima. Caffe bar, besplatno korištenje računala i interneta, prigodna biblioteka, polivalentna dvorana za održavanje različitih

ODRAZ

nastupa, predstava, koncerata, mogućnost različitih radionica i tečajeva... sve to moderno uklapljen u domaću atmosferu kao pristupačan sadržaj; sadržaj koji studentima omogućuje zблиžavanje, kvalitetno provođenje slobodnog vremena, smišljanje i ostvarivanje različitih projekata, poticaj za osobni razvoj i u vjerskom i u društvenom životu; sadržaj i ljudi koji će mladima u konačnici omogućiti da se otvore životu i Bogu te daju ono najbolje od sebe.

Zamislite, ako poželite organizirati humanitarnu akciju, sportsko natjecanje, neki program duhovnog karaktera ili bilo koji projekt za dobro zajednice, već imate prostor, imate mlade ljude koji će radići zajedno s vama te razrađeni logistički sustav koji će smanjiti nepotrebne napore i optimizirati ostvarenje te ideje.

Povezivanjem mlađih katolika intelektualaca tako se stvara jedna organizirana skupina koja može brzo i djelotvorno reagirati na svaki zakon i svaki javni čin koji ide protiv čovjeka, a s druge strane na kreativan način pozitivno utjecati na zajednicu u kojoj živi, zadržavajući pritom jasnu otvorenost i prema mladima koji nisu članovi Katoličke Crkve. Upravo to je ideal kojem stremi Studentski katolički centar. Sada već postoji Skac u Splitu i Zagrebu, a teži se prema jednoj čvrstoj nacionalnoj mreži: s Dubrovnikom, Zadrom, Rijekom i Osijekom. Koja će to biti snaga hrvatske katoličke mlađeži?! Pokretačka snaga mlađih za dobro!

Dakle, kao što piše u temeljnem dokumentu: "Zadatak je SKAC-a pružanje podrške mlađima u razvijanju njihovih kvaliteta s ciljem njihova osobnog rasta i sa željom da se na dobro organiziran način, kako zajednički tako i pojedinačno, aktivno uključe u društvo u skladu s kršćanskim vrednotama."

No nije sve ostalo samo na ideji. Skac Palma djeluje već od 2001. godine te je u svojih 12 godina rada s mlađima izuzetno obogatio studentski život grada Zagreba pružajući mlađima podršku u vjerskom odgoju i njihovoj osobnoj izgradnji. Njihov najpoznatiji projekt je duhovno-rekreacijski ljetni kamp Modrave koji u dobro organiziranoj oazi omogućuje jednostavan način života - rad, druženje, odmor i duhovnu vertikalnu. Neprestano privlačeći mlade ljudе iz cijele Hrvatske, Modrave pružaju model kako imati nezaboravan provod bez alkohola, droge i zاغlušujuće glazbe.

Iako je još u svojim mlađim danima, Skac_St također ima paletu projekata iza sebe jer je s radom započeo i prije svog službenog osnutka. Članovi Skac_St-a su također članovi Hrvatskog nadzemlja koji su u suradnji s Uredom za Pastoral mlađih Splitsko-makarske nadbiskupije uspješno pokrenuli popularne "Susrete mlađih Split". Sada se pod Skac_St-om redovno održavaju studentske mise i mjesečne duhovne obnove, a u suradnji s Ekospiritustom organiziran je i planinarski križni put na otoku Braču. Projekt, ostvaren u suradnji sa Skac Palmom, kojim je Skac_St postao poznat široj javnosti, Forum+ 2012 te Forum + 2013, odnosno Forum mlađih katolika Hrvatske, povezao je i posvijestio pedesetak aktivnih mlađih katolika važnost njihovog uključivanja u društvo. Tako je stvorena nacionalna mreža mlađih katoličkih intelektualaca s težnjom za pozitivnim promjenama i kvalitetnijom međusobnom suradnjom koja će se obnavljati i poboljšavati svakim sljedećim Forumom. Sav rad Skaca obavlja se uz podršku duhovnika kojem se uvijek može obratiti za savjet ili za bilo kakav neobvezan razgovor, a u planu postoje još mnogi kvalitetni projekti koji samo čekaju da se ostvare. Ovo je tek početak.

Prilikom Međunarodnog foruma Katoličke akcije u Rumunjskoj 2012. godine papa Benedikt XVI. naglasio je "suodgovornost" laika u općem poslanju Crkve. "Njegujte istinske osobne veze sa svima, počevši od obitelji, i ponudite svoju raspoloživost za sudjelovanje na svim razinama društvenog, kulturnog i političkog života, imajući uvijek za cilj opće dobro", poručio je papa. Nadalje, u poruci za Svjetski dan mlađih, koji se održao u Rio de Janeiru, papa Benedikt XVI. je ohrabrio mlade da budu

novi evangelizatori, misionari u doba globalizacije koja bi trebala biti utemeljena na ljubavi, a ne na materijalizmu. Potaknuti porukom pape Benedikta XVI. te otvorenošću i primjerom djelatne ljubavi sadašnjeg pape Franje, dopustimo Duhu Svetome da djeluje kroz nas šireći novu evangelizaciju. Jer Duh Sveti, kako djeluje preko karizmatika i crkvenog učiteljstva, tako djeluje i u svom narodu, među laicima, među mlađima. Neka se čuje katolički glas na korist braće ljudima, a na slavu Trojedinog Boga.

"Što god vam rekne, učinite!" (Iv 2, 5)

Jelena Arambašić

Kako ova rečenica provokira suvremenog čovjeka koji je mjerilo samom sebi, autonoman subjekt, kreator vlastitog identiteta. Ona udara na onu slobodu za koju se danas toliki bore, slobodu samoodređenja. Danas biti poslušan i nije baš najpopularnije - smatra se slabosću. Vjerovati nekome, a ne samome sebi, i dopustiti da te taj netko određuje, u očima ovog svijeta je ludost. A znamo što je Pavao rekao o ludima u očima ovog svijeta i u Božjim očima. Koga je Bog izabrao?

Što ova rečenica zahitjeva od kršćanina? Da odbaci poznate strukture djelovanja, vlastitu logiku i rješenja, planove i programe. Ispuniti ovaj zahtjev znači prihvati osjećaj neizvjesnosti, izručenosti, iskorijenjenosti iz sigurnog okruženja vlastitih planova i pre-

danje (na milost i nemilost) nečem višem. Duhanovi pisci ovo nazivaju *odricanjem od sebe*. Odreći se sebe tako postaje zahtjev na putu istinske duhovnosti. No, što to znači? I može li čovjek tek tako postati spremna na ovaj korak?

Ovaj korak prepostavlja onaj prvi, ljetoput i zanos susreta s Gospodinom, osjetiti se ponesen novošću života i snagom Evangelijsa. Ali, sâm susret i njegova ljepota ne lišavaju nas nás samih. U nama je još uvijek *stari čovjek* koji djeluje po logici ovog svijeta, obuzet zemaljskim mislima i željama. Još uvijek u nama kraljuje vlastiti "ja" i zahtjeva se mnogo krvi i znoja da se to kraljevstvo osvoji za Boga. Ovaj put mnogi pisci, s više ili manje sličnosti, nazivaju putem nutarnjeg čišćenja.

Biti potpuno sloboden od svojih nagnuća,

želja i volje, biti potpuno prazan kako bi postao potpuno propustan za Gospodina, zahtjev je koji je upućen svakom kršćaninu. Odreći se sebe nije tek pobožna fraza nego cilj kršćanskog života. Umrijeti sebi da bi po meni i u meni živio Krist.

Mnogi teže sigurnosti života, uhodanosti, bojimo se nepoznatog, želimo držati "konce u rukama" i imati situacije u životu pod kontrolom što je izvor mnogih nemira, razočaranja i tjeskoba. A hod s Bogom stavlja nas upravo u tu neizvjesnost, korak u prazno s povezom na očima, zaputiti se a da ne znaš kamo ideš, poput Abrahama. Pustiti da nas Bog pročišćava, odreći se vlastitih stavova, ambicija i planova bolno je iskustvo, ali bez njega

nema istinskog služenja. Bez ovog umiranja, naše služenje ostaje okaljano vlastitim ambicijama i željom za samoostvarenjem. Ono ostaje usmjereno na naše ograničene snage, zatvorene snazi Duha koji nam želi dati iznad naših sposobnosti i mogućnosti, više od onog što možemo pojmiti i želi nas poslati dalje nego što možemo zamisliti.

Da bi nas Bog upotrijebio, treba mu dati prostora. Marija nam upućuje ovu rečenicu kao zahtjev i savjet. Ona je u svom osobnom iskustvu doživjela plod radosnog predanja Bogu. Kao Majka svih kršćana savjetuje i nama – dopusti Bogu da te upotrijebi! Učini sve što ti kaže! Tek kad dopustiš da se slome sve twoje želje i shvaćanja, twoja volja, Bog će moći po tebi ostvariti svoju volju.

Vampirizam i potraga za ljudskim nemicom

Katarina Gugić

Filmska trilogija *Underworld*, *Vampirski dnevnići*, *True Blood*, *Twilight saga* i još police i police različitih naslova u knjižnicama diljem svijeta posljednjih su godina posvećeni vampirima, tu i tamo vukodlaccima i raznoraznim pričama o magiji, demonima, okultnom, itd. Istovremeno, sve više raste broj onih koji se deklariraju agnosticima, ateistima, otvorenim neprijateljima crkava i svega religioznog. Sve je više ljudi koji se nazivaju "modernima" i "urbanima", pritom podrazumijevajući da se smatraju areligioznima. Jedan je filozof rekao da se u sjeni religioznog rađa okultno. A ondje gdje se religiozno nijeće, mogli bismo reći, okultno raste i cvjeti. Istinitost te tvrdnje možemo potvrditi gledajući kino i TV programe te popu-

larnu beletristiku. Čini se, dakle, kao da i jedno i drugo odgovaraju na jednu te istu čežnju u čovjeku, istu neispunjenu potrebu. Kakva je to potreba, možemo donekle iščitati upravo iz procvata vampirskih priča u posljednje vrijeme.

Mit o vampirima preživio je u različitim oblicima sve do danas, od demona koji proganjaju žive u Babilonu, pa do slavnog Dracule Brama Stokera. Neki tvrde i da su vampiri kao vrsta potekli od Kaina. No, bilo bi za ovaj rad preopširno istraživanje o povijesti vjerovanja u vampire, pa ču se suzdržati. Svakako, čini se da su se u srednjem vijeku različite predaje o vampirima napokon više-manje ujedinile i složile oko toga da su vampiri ljudi koji su preminuli ali su zbog neke kletve ili ugriza drugog

vampira postali "nemrtvi" koji svoj život hrane krvlju živih.

Većina pobožnih vjernika na spomen moderne poštasti vampirizma u literaturi i kinematografiji gleda kao na proboj demona na veliko platno i u knjižare. Kažu: "Bože sačuvaj! Vampiri su demoni!" i za njih, tu je rasprava iscrpljena.

(Ovisi gdje stavljate naglaske. Njihovu najveću demoničnost vidim u sljedećem primjeru: takva je literatura "Idiota" F. M. Dostojevskog "izbacila" iz knjižara na štand na pazaru za promotivnu cijenu od 15kn. E, to je uistinu sotonsko djelo!)

Međutim, tema ne može time biti iscrpljena. Čini mi se da jedna tako masovna pojava, koja seže vjerojatno još i prije prvih pisanih zapisa, ne može biti slučajna. Demoni se, ako ćemo već o njima, ne bi javljali kao vampiri kroz toliko vrijeme povijesti da tu ne nalaze plodno tlo u samoj ljudskoj naravi. U ovom ču tekstu iznijeti nekoliko natuknica svog razmišljanja o tome što je to u ljudskoj naravi s čim ideja vampirizma tako plodno koincidira.

Mislim da se iza same ideje vampirizma krije jedno temeljno ljudsko iskustvo: da čovjek čovjeku može postati najveći neprijatelj, demon, koji iz njega siše život i sve što on ima i jest.

Jean Jacques Rousseau napisao je da je cijelo ljudsko društvo utemeljeno na iskoristavanju i vampirizmu: za svakoga od nas "vampiri su oni drugi". Ovo se prekrasno uklapa sa Sartrevim: "Pakao – to su drugi." Narodni je folklor ove filozofske dosege sjajno praktično razradio i dramatski prikazao u liku oživjelih mrtvaca s dugim očnjacima. Za razumijevanje ideje koja leži iza tih prikaza živih krvožednih leševa važno je uočiti nekoliko elemenata koji tumače ono temeljno ljudsko iskustvo "demoniziranih" ljudi. Prva karakteristika vamprira je da su oni zapravo mrtvi, ali na neki način istovremeno i živi. Oni su "nemrtvi", i taj svoj poluživot hrane krvlju ljudi, krvlju koja je simbol života, pa tako možemo reći da se hrane životom običnih smrtnika. Oni spavaju u ljesovima jer je njihovo mjesto među mrtvima.

Nije nevažno uočiti ni da su, prema sačuvanim zapisima, žrtve najčešće bili ukucani povampirenog pokojnika, što zasigurno svjedoči o uzinemirenim savjestima i neriješenim obiteljskim odnosima. Osim toga, vampiri uvijek napadaju po noći, jer je to njihovo vrijeme – život mrtvih moguć je jedino po noći jer je noć oduvijek simbol vlasti tame i zloga – to je simbolizam koji nalazimo i u Ivanovom evanđelju. Možemo tako zaključiti da se iza ideje vampira može kriti ideja osobe koja drugim ljudima, često najbližima, želi zlo, koja svojim življenjem truje sve oko sebe i u nekom smislu širi smrt. Takvi su ljudi zaista ljudi tame, živi a ipak mrtvi, njihova je egzistencija sasvim vampirska, sasvim demonska.

No, nabrojene stavke još ne objašnjavaju što je to toliko očaravajuće u samom liku vamira. Ima još nekoliko elemenata važnih za razumijevanje moderne vampirske groznice. Vampiri su, sudeći prema pričama, zavodnici. Nemoguće je odoljeti vampiru kad se namjeri na tebe. Vampiri su bića koja su nemjerljivo snažnija, ljepša i moćnija od običnog čovjeka. On osobu želi u potpunosti posjedovati, popiti do kraja, vampirska je ljubav sasvim ubojita. Naše nam iskustvo govori da ima nešto u nama ljudima što traži nekoga moćnog, nešto što želi biti posjedovano, ovladano nečim ili nekim. U tami ljudskog duha nagriženog grijehom, figuru Boga koji je usadio tu želju za poznavanjem Stvoritelja i Vladara, zamijenio je mračni lik moćnog dugovječnog ljubavnika i ubojice, tj. gospodara života i smrти. U tami ljudskog duha, želja da čovjek u slobodi bude ljubljen od Svemogućega, zamijenjena je projekcijom vlastite želje: "Bit ćete kao bogovi". Te je riječi šapnula jedna zmija u jednom vrtu jednom davno, i tiho i siktavo zbole su se te riječi u jedno

ljudsko srce. I urodile plodom. I proširile se kao otrovna alga po dnu Jadrana u sva ljudska srca koja su zakucala na ovome svijetu. Otada čovjek čovjeku želi biti bog. Ta je želja naišla na plodno tlo u ideji vampirizma. Vampirska je zavodljivost u ovome: on je bio čovjek, ali je postao "nešto više", on je lijep, snažan, moćan, savršen, ima nedoljivu moć nad ljudskim umovima, srcima i tijelima. On ih posjeduje, do zadnje kapi krvi. Doslovno. Polučovjek, poludemон – polupoznato, polunepoznato. Stoji na rubu spoznaje i želje. Zabranjeno voće. Projekcija onoga što svaki čovjek u većoj ili manjoj mjeri želi – moć, vlast, ljepota, vječna mladost. Zaista, iza lica vampira krije se lice Sotone kao uobličenje mračnih želja ljudskog grijeha. Zato nije toliko važan lik vamira, koliko poziv na koji on odgovara, potreba koju ispunjava. To je potreba za sigurnošću, potreba da nešto što mislimo da imamo osiguramo za sebe – novac, ljepotu, mladost. Besmrtnost! Ne samo tijela ili duha, već i ljudskih dostignuća – želja je to koju sasvim razotkrivenu vidimo u ljudskim djelima kroz čitavu povijest – tekstovima, slikama, glazbenim zapisima, građevinama, velikim pothvatima, osvajanjima... Kamen mudraca, ambrozija... Sve mitologije pričaju priču o ljudskoj želji za nečim što ostaje, za nečim što je sigurno, istinito. Ljudsko biće u dubini tako silno čezne za stalnošću, osiguranom nepromjenjivošću. Ali ne bilo čega, već onoga što je lijepo i dobro. I to je sveta želja, koju međutim nalazimo izobličenu, ili bolje reći nesvjesnu same sebe kroz mnoga umjetnička likovna, književna, glazbena i arhitektonska djela povijesti. 'Bit ćete kao bogovi!', odjekuje u svakoj žudnji. Promatraljući lik vamira, taj uzvik kao da je poprimio smiraj, i on više: 'Bit ćete kao on!'

Gdje to nalazimo? U današnje vrijeme veličaju se, bez ikakvog pridržaja, vlast, moć, ljepota i vječna mladost. Mislim da je zbog toga put do pozornice svijeta sebi prokrčio mračni srednjovjekovni lik vampira – samo se obukao u pomodnu košuljicu i uske hlače i kupio bijesni BMW. Ili srebrnog Volva. Jednostavno, on je savršena projekcija današnjih “bogova”. Tipični srednjovjekovni vampir sigurno bi se sablaznio nad modernim, kako je to zgodno prikazano u crtiću “Hotel Transylvania”, kad vampir ugleda scenu iz “Twilighta” pa zgroženo prokomentira: “Zar nas danas tako prikazuju?!?” Ali kad ode u grad očekujući da će ga ljudi kao nekoć htjeti spaliti na lomači, on doživi oduševljenu dobrodošlicu okupljene gomile i uzvike: “Volimo te, Drakula!” Ta scena je savršeno prikazala promjenu mentaliteta morala nekoć i danas. Bez sumnje, upravo to joj je i bila namjera.

U toj sceni prikazano je kako se moderni čovjek sablaznio nad “zatucanim” i ograničenim čovjekom “sputanim” utvrđenim moralom i odlučio postati vampirski obožavatelj i ljubavnik, proglašavajući sam sebe filantropom. A onaj, moralom “ograničeni” čovjek sablažnjava se nad modernim, nad metamorfozom grijeha i grešnosti, i među njima vlada zapreka različitih mentaliteta. Ovdje vidim nešto važno za odnos vjernika i onih koji to nisu. Susrela sam više inteligentnih i sposobnih mladih ljudi čija zapreka pristupanju crkvi (malim, a time i velikim C) nije u tome što se oni sablažnjavaju nad pojedincima u Crkvi, nego u tome što se veliki broj pojedinaca Crkve sablažnjava nad njima. Nad njihovim slabostima i mračnim sklonostima, pa tako i čitanju popularnog magijom natopljenog “fantasy” i SF-a, gledanju *Twilighta* i svih nabrojenih na početku ovog teksta. Ne budimo licemjeri!

Svatko od nas ljubi i hrani svoje vampire, utjelovljenja svojih grijeha. Da nismo, zar bismo im uvijek iznova strastveno robovali? Jer još se do krvi ne oprijesmo grijehu. Mislim da Isus s onom rečenicom: “Pazite da ne sablaznite nekoga od ovih mojih najmanjih” možda nije mislio da ih ne sablaznimo samo svojim grijesima, već možda i svojom “savršenošću” i “čistoćom”. Zar nije možda zbog toga farizeje nazvao okrećenim grobovima?

Nije dakle toliki problem možda u nešavršenosti ljudi vjernika, već u njihovoј “savršenosti” i nastojanju da tako “usavrše” i ukalupe druge. Put do čovjekovog srca put je do dna duboke jame. Treba pritom prebrojati sve mračne rupe, kukce, sablasti i demone sve do samog dna, do dna zaroobljenog srca koje i ne znajući, u svim tim mračnim prikazama čezne za Svjetлом, za Gospodinom kome biti rob znači biti istinski slobodan, kako je to Pavao divno opisao (usp. Rim 6,16-23; Ef 3,1 , Ef 4,1 , Flm 1,1). To svako biće podsvjesno osjeća i zna te spontano traži gospodara svoga srca. Ono ga i nalazi po lakšim putevima podlažući se idolima, ali u svom podležništvu lažnim bogovima ne nalazi mir i slobodu. Zato kaže sv. Augustin: “Nemirno je srce naše dok se ne smiri u tebi, Bože.”

Pozivam vas da tražite taj nemir u ljudskim srcima i da se pritom ne zgražate nad dubinama očaja u koje ćeete morati zaviriti. U njima se svašta krije, ali vaše srce neka se ne uznemiruje i neka se ne plasi, nego neka s povjerenjem i radosno dijeli što prima iz ruku Oca nebeskoga. Ta duboka i neutaživa potreba, ta glad i žeđ traži smlrenje, traži da je netko usmjeri. To je poziv koji nam je svima upućen – dovoditi ljudе Jagancu koji će ih voditi na izvore vodâ života gdje ih više neće paliti sunce niti ikakva žega (usp. Otk 7, 15-17).

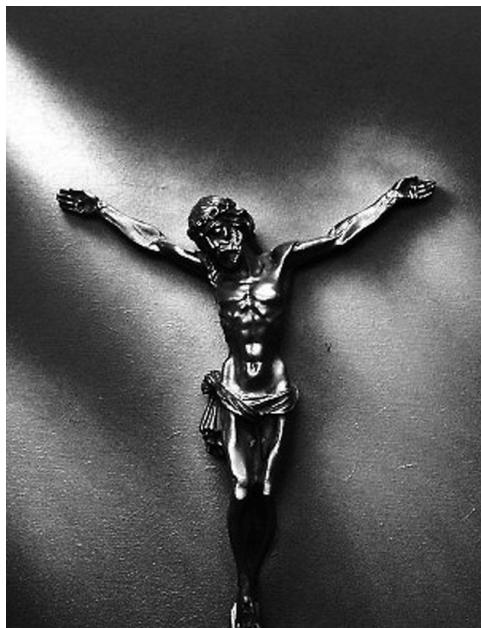
PJESME

Isus Krist

Neprijatelj mržnje
riječ mu svakog zvala
ruka mu sveta
branila od svih zala
ljubav bez međe
sućut
bratstvo
mir

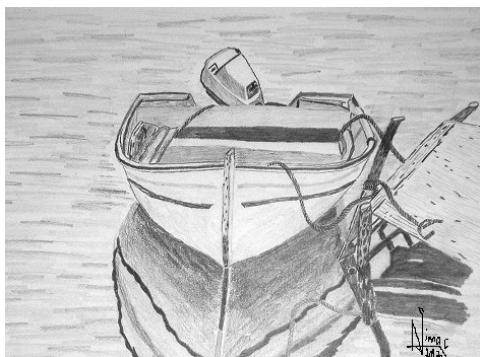
To je slika Isusa nam Krista
što čuva cijeli svijet
a bješe Riječ
a bješe Bog i cvijet
a bješe čovjek
za nas na križ razapet.

Ante Nimac

Živjeti danas

Život nije samo crn ili bijel.
U životu se uvijek događaju
I dobre i loše stvari.
Dobre najčešće ne pamtimos dugo
I one jednostavno prolaze pored nas.

ilustrirao: Ante Nimac

Za razliku od njih,
Loše kao da nikada ne prolaze.
Uvijek su tu i pritišću nas.
Pokušavamo ih se oslobođiti
I molimo Boga samo da prođu.

Samo da prođe ovaj dan,
Ova poteškoća, ova bolest,
A mi studenti očekujemo
Samo da prođe određeni ispit.
I sama sam se često uhvatila u misli:
"Bože, samo da prođe određeni dan".
Nije bio bitan razlog,
Bitno je bilo da prođe.
Međutim, što dobivam tim prolaskom?
Možda neko prividno oslobođenje
Do nekog drugog zarobljavanja.
Zapravo, ništa ne dobivam.
Upravo suprotno, gubim.
Gubim ljepotu onih malih stvari
Koje u čekanju prolaska velikih poteškoća
Niti ne zamjećujem.

Ali ja ne vjerujem da je smisao života
 Živjeti u iščekivanju da nešto prođe
 Niti u čekanju nedočekanog oslobođenja.
 Čekanje nas ničega ne oslobađa.

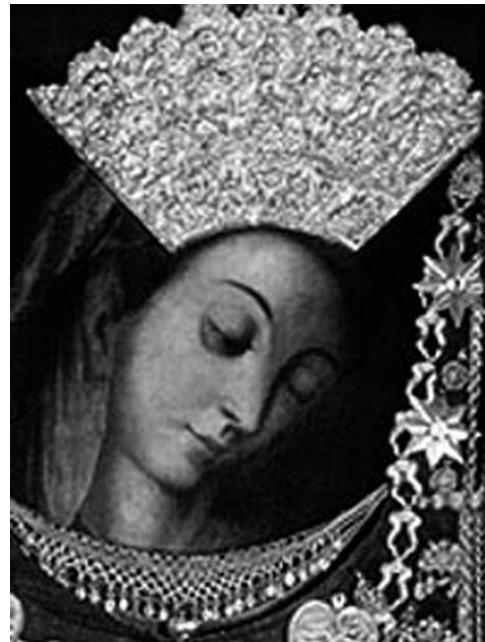
Ono što nas oslobađa je
 Oslobođenje od čekanja oslobođenja.
 A oslobođenje se događa svaki put
 Kad se stavimo u Božju nazočnost
 Te svaki dan pokušavamo živjeti
 Onaj dan u kojem se nalazimo
 Bez samozarobljavanja stvarima koje
 Ne možemo kontrolirati.
 Zato njih prepustimo Božjoj providnosti.
 Amen.

Maja Mula

Ljubeći tišine

Kad više ne bude ono što je bilo važno,
 I kad odemo i ostavimo nekom lice tužno
 Samo će cvijeće ostati šareno,
 okičeno, mirisno.
 Ali i krošnje će kričati
 I netko će pričati ulicama naše mladosti,
 A dva leptira će se igrati,
 Ispod naciklog neba,
 Poigravajući se zrakama sunca
 Oko tužnih ljudskih lica.
 Nevino dijete će pričati,
 A da ga nitko neće razumjeti ni čuti
 U tišini mrkle tišine i njezine sjene
 U kojoj će njegove suze od
 tuge u zemlju tonuti.
 Na trenutak prazna je duša,
 tiho, najtiše umro sam od sreće
 živeći kroz naslade,
 ljubeći tišine,
 za usnama k'o zaslade,
 putujući u nepoznate doline.

Ante Nimac

Kada molim kao ti

U snenoj crkvi punoj tihih
 odjeka tvoje djece
 Kleknula sam pred tvoj oltar
 I podigla oči tvome licu
 Osvojila si me
 Kao i uvijek
 Osvojila me
 Tvoja nježnost
 Tvoja čistoća koja je jednostavnost
 i umiljatost i poniznost
 Tvoja čistoća koja je Njegova prisutnost
 U blagost tvog pogleda
 uronila sam sve koji pate
 U milinu tvog obraza unijela
 sam sve najmanje
 Na nasmijane tvoje usne stavila
 sam molitvu za sve izgubljene
 Na tvoje čelo položila sam čitav svijet
 Majko!
 Sjela sam pod tvoj oltar
 Sakrila lice u ruke

ODRAZ

I osjetila da si me uronila u svoju čistoću
U svjetlo kojim si obasjana odozgor
Htjela sam ostati tamo
Poput kipova andela oko twoje slike
Osluškivala sam s tobom mrmor molitava
I zavjetnih koraka
I ponijela sa sobom twoj
osmijeh i tvoj pogled
A u srcu mi je zasjalo da nikada
Nisam tako lijepa kao kada sklopim ruke
I pognem glavu u prisutnosti Svetoga
Kada molim kao ti,
Majko

Katarina Gugić

Zašto?

Zašto dolaziš samo kad me trebaš,
Zašto me tada drugim očima gledaš?
Žuriš k meni i stavio si masku,
kazuješ svoju bol.
Gdje si prije bio, gdje se skrivaо?

Ovdje sam i čekam.
Dolaziš.
Govoriš li mi, opet, istinu ili laž?
Tu sam.
Ja te slušam.

Ante Nimac

ilustrirao: Ante Nimac

Osjećaj duše

Sanjat ču na jastuku
Moje duše
Suze će me odvući
Duboko u san
Naći ćeš me tamo
I pogledati me
Sunce će mijenjati boje
U mojim suznim očima
Zvijezde će obasjati put
Vođen tvojim, Bože, pogledom
Pratit ču put nade
I ako nekad kao da ne mogu
Dozivat ču Bože
Tebe kraj sebe
Podignut ču glavu
I kad je najteže
Vodi me Bože
U novi dan
Jer samo ču tako
Živjeti i sanjati.

Ante Nimac

ilustrirao: Ante Nimac

Lifebook

Na početku sam se registrirao
na ovaj svijet.
Moj profil je u početku bio prazan,
spreman za nove postove.
Gospodin mi je odmah
poslao friend request.
Radosno sam prihvatio
svog prvog prijatelja!

Ljudska znatiželja navela me da chatam s njim, upitam ga tko je i odakle me zna. Odgovori da me poznavao prije rođenja.

Bio sam slab i neučen, pa mi je
On objavio neke linkove o sebi,
suggerirao druge prijatelje...

Htio se družiti!

Ali, kako sam stario, mijenjao
sam profilne slike.

To mu nije bilo drago...

Htio mi je pomoći, a ja sam ignorirao.
Jednom sam bio tužan.

On me je bocnuo.

Isprve sam stisnuo 'remove',
ali On nije odustajao!
Pa sam bocnuo nazad...

Osjećao sam da trebam pričati s Njim.

Htio sam popričati nasamo
pa sam se javio u inbox.

Razgovarao sam s njim otvoreno,
On me pažljivo slušao.
Pozvao me u grupu zvana 'Crkva'.
Sjećam se da sam je jednom napustio...
I sprijateljili smo se!

Nakon nekog vremena poslao mi
je event za duhovnu obnovu.

Bio sam znatiželjan.
Tako je sa 'maybe' došlo na 'yes'.
Upoznao me sa svojim sinom.

Nismo vršnjaci, ali me jako razumije.
Dodao me je pod 'family
member' kao 'brother'.

Ja sam mu dao šifru svog profila i
dao da ga koristi po njegovoј volji.
Stavljam veliki lajk na to!

Darko Rapić

Igra života

Život može biti igra!
Znam, jer tu igru igram.
Mi Dalmatinci tu igru
nazivamo igra kukala.
Nikada nisam volio igrati kukala
jer bih uvijek izgubio.
Ne postoji mjesto gdje se možeš
sakriti od Sotonine napasti...
Gdje god bi se sakrio, pronašao bi me.
1, 2, 3,... 10! - odbroji Sotona
i počne me tražiti.

U nedostatku ideja pratio sam druge.
Došao sam u Crkvu.
Bilo je prepuno ljudi.
Tad pomislim: "Koja gomila!
Tu će nas još lakše pronaći!"
Onda sam na oltaru ugledao križ.
Došao sam pred križ sav izmoren,
prljav i dotaknuo ga.
Sav radostan, uzviknuo sam:
"Moj spas za mene!"

Darko Rapić

